

Kide

Lapin
yliopiston
yhteisölehti
4 • 2011

Työhyvinvointi?

Kide

Lapin
yliopiston
yhteisölehti
4 • 2011

8

Missä mieli, siellä vointi

Marjo Laukkanen

14

Rahalla punottu hyvinvointi

Merja Kinnunen

24

Opettajankoulutuksen uudet tuulet

Olli Tiuraniemi

18

Kuppi kuumaa yhdessä!

Marjo Laukkanen

20

Työyhteisösovittelu ratkoo ristiriitoja työpaikalla

Timo Pehrman

26

Kohti selkeämpää ja jaetumpaa tietoa ympäristöstä

Tanja Joonas | Sanna Hast | Paulina Koivuniemi | Tytti Kurtti

28

Arktinen muotoiluverkosto

Olli Tiuraniemi

30

Vuorovaikutusta yli rajojen – Barentsin kirjastot koolla

Susanna Parikka

Kahvihuoneet tarjoavat hetkiä yhdessäololle, s. 18–19.

“

*Naisilla ei ole liipaisinsormi
yhtä herkässä kuin miehillä.
Heidän ei tarvitse tyhjentää lipasta
jokaiseen kahahdukseen.*

- 4 **Pohjoisen puolesta**
7 **Pääkirjoitus**, Susan Meriläinen
17 **Kolumni**, Ari Laakso
22 **Tuokio**, Markus Ylikoski
32 **Siula**, Islannin presidentti Ólafur Ragnar Grímsson
33 **Kotisivu**, Maarit Tenhunen
34 **Opin polulla**
35 **Alumnin uraikkuna**, Maarit Simoska
36 **Väitökset**
40 **Julkaisut**
41 **Lyhyesti**
48 **Eskon puumerkki**, Laura Tiitinen, Mirja Vihersalo ja Janne Autto
49 **Tutkijan niksinurkka**, Laura Tiitinen
50 **Hiutaleita**, Aini Linjakumpu

Syyskuu/2011

Onko työhyvinvointi enää työhyvinvointia
vai enemmän työpahoinvointia?
Millainen merkitys johtamisella on työhyvinvoinnille?
Milloin töissä viihtyy ja milloin työyhteisö voi hyvin?
Vastauksia etsimme tässä Kide-lehdessä.

Kannen kuva: Arto Liiti

TOIMITUS

Päätoimittaja

Olli Tiuraniemi
puh. 0400 695 418
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Teeman toimitussihteeri

Marjo Laukkanen
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Toimittaja

Sari Väyrynen
puh. 040 571 1960
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Ulkoasu ja taitto

Irma Varrio
puh. 040 740 2237
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Valokuvat

Arto Liiti
puh. 040 729 7367
etunimi.sukunimi@leuku.fi

Avustajat

Johanna Sarriola
Tuija Kauppinen

Lehti ottaa sitoumukset vastaan aineistoja
mutta pitää oikeuden muokata niitä.

JULKAISIJA

Lapin yliopisto/Viestintä
PL 122, 96101 ROVANIEMI
tiedotus@ulapland.fi

ILMOITUSVARAUKSET

Tarja Helala
puh. 040 528 608
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Mediakortti: www.ulapland.fi/kide

OSOITTEENMUUTOKSET

tiedotus@ulapland.fi

Seuraava Lapin yliopiston Kide
ilmestyy joulukuussa 2011.

Painos: 4200 kpl
Painopaikka: Oy Sevenprint Ltd,
Rovaniemi 2011

ISSN 0787-0965

www.ulapland.fi/kide

Promootiolle tunnus

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan opiskelijat ovat suunnitelleet Promootio 2012 -tapahtumalle tunnuksen.

Tunnus koostuu tekstilogosta ja merkistä. Logo muodostuu sanasta promootio sekä roomalaisin numeroin kirjoitetusta vuosiluvusta 2012. Fontti on muotoiltu tätä tarkoitusta varten. Merkki kohoaa logosta kasvavan verson tavoin, mikä viittaa yksilön kasvuun ja kehitykseen. Merkin muodosta on löydettävissä viittauksia myös Lappiin: poronsarviin ja vaivaiskoivuihin.

Promootion tunnuksen ovat suunnitelleet Antti Huhtala, Merja Lahti ja Kai Karkulahti. Promootio 2012 -tapahtuman kokonaisilmeestä vastaavat taiteiden tiedekunnan koulutusohjelmat.

Lapin yliopiston 4. tohtori- ja maisteripromootio järjestetään 31.5.–2.6.2012. Promootiotapahtumat alkavat 31.5.2012, jolloin maisteripromovendeille järjestetään seppeleensitojaiset ja tohtoripromovendeille miekanhiojaiset. Varsinainen promovointi tapahtuu promootioaktissa perjantaina 1.6.2012.

Lauantaina 2.6.2012 järjestetään vapaa-muotoinen huviretki lättähattujunalla Rovaniemeltä Kemijärvelle. Junassa on kolme vaunua, joissa on tilaa vajaalle parille sadalle henkilölle. Juna kulkee 70 km/h, joten matka Kemijärvelle kestää noin 1,5 tuntia.

Olli Tiuraniemi

Pohjoisen puolesta -palstalla esitellään ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä. Ehdotuksia aiheista Olli Tiuraniemelle: etunimi.sukunimi@ulapland.fi

”

Suomen kansallinen pohjoinen ja arktinen keskustelu kulkevat nykyään Rovaniemen kautta. Arktisen keskuksen tiedeviestintä avasi viime vuoden kesällä ArcticFinland-nimisen sivuston, johon ensi alkuun koottiin Suomen julkiset arktiset puheenvuorot vuosien varrelta: ministereiden ja virkamiesten puheita, artikkeleita, erilaisia ohjelmia, tavoitteita ja strategioita.

Siitä tuli ArcticFinlandin pohja, jota päivitetään koko ajan. Seuraavassa vaiheessa sivustolle ryhdyttiin houkuttelemaan uutta arktista keskustelua. Sivuston foorumilla julkaistaan asiantuntijatekstejä ja perusteltuja mielipiteitä, lehtiä alakertojen tapaan. Kymmenkunta suomalaista kirjoittajaa on jo tullut mukaan. Aiheet vaihtelevat ilmastosta alkuperäiskansoihin sekä arktisen politiikan ja Suomen roolin pohdintaan.

Seuraava vaihe on tehdä sivustosta todellinen Suomen arktisen keskustelun kotipesä eli paikka, jota ei voi ohittaa, kun Suomessa puhutaan arktisesta politiikasta ja linjauksista. Sivusto on tarkoituksella pidetty varsin itsenäisenä, jotta se voi ottaa valtakunnallisen roolin eikä leimaudu vain Lapin yliopistoon ja Arktiseen keskukseseen. Tähän asti keskustelijoista tosin useimmilla on ollut jonkinlainen kytkös Rovaniemelle.

Tiedeviestinnän päällikkö Markku Heikkilä
Arktinen keskus
www.arcticfinland.fi

Uskomaton kulttuuriteko

Kirjailija, kuvataiteilija Rosa Liksomin teoksia on käännetty kymmenille kielille. Novellikokoelmien ja romaanien lisäksi Liksom on tehnyt sarjakuvia, maalauksia, elokuvia, näytelmiä ja lastenkirjoja. Rosa Liksom, mistä kiinnostuksesi arktisia ja pohjoisia kysymyksiä kohtaan kumpuaa?

– Olen itse syntynyt ja kasvanut Lapissa, joten olen saanut verenperintönä kiinnostuksen arktisiin alueisiin. Seuraan nykyään Helsingistä käsin tarkasti, mitä pohjoisessa tapahtuu. Tällä hetkellä erityinen kiinnostuksen kohteeni on Barentsin alue.

Lapin yliopistokustannus julkaisi esikoisteoksesi *Yhden yön pyssäkki* saamen kielellä. Mikä merkitys sinulle on sillä, että tuotantoasi on julkaistu nyt myös saameksi?

– Tämä käännöstyö tuli minulle täydellisenä yllätyksenä, ja olen siitä erityisen onnellinen. Minusta on uskomaton kulttuuriteko, että Lapin yliopisto käännätti esikoisteokseni saamen kielelle. Sama kirja on käännetty myös yhdelle Indonesian vähemmistökielistä, joten kirja näyttää toimivan eri kulttuuriympäristöissä.

Jos mietit tuotantoasi kokonaisuutena niin, missä määrin se nojaa lappilaiseen identiteettiin ja mentaliteettiin?

– Osa tuotannostani kasvaa suoraan siitä sielunmaisemasta, johon olen kasvanut. Tällaisia romaaneita ovat mm. *Reitari* ja *Kreisland*. Kirjoitan parhaillaan elokuvakäsikirjoitusta, joka sijoittuu pohjoisimpaan Lappiin ja Murmansiin.

Mikä merkitys murteella on sinulle kirjailijana?

– Kun sijoitan jonkin tarinan tai romaanin Lappiin, niin on luontevaa kirjoittaa se äidinkielelläni, joka on meän kieli.

Miksi sinusta ei tullut tutkijaa akateemiselle uralle?

– Olisi voinut tulla, koska olen koulutukseltani antropologi, mutta minä en valinnut taiteen tietä vaan se valitsi minut.

Mitä terveisiä haluaisit lähettää Lapin yliopistolle?

– Olin lukioaikani Rovaniemellä mukana liikkeessä, joka pyrki saamaan Lappiin yliopiston. Yliopisto saatiin, ja olen siitä hyvin iloinen. Lapin yliopistolla on vetovoimaa myös täällä Helsingissä.

Onko sinulta ilmestymässä uutta kirjaa?

– Elokuun lopussa minulta ilmestyy romaani *Hytti nro 6*. Se sijoittuu Siperian junaan ja Siperian kaupunkeihin sekä myös hieunan Moskovaan. Matkakirjasta ei kuitenkaan ole kysymys vaan kertomuksesta.

Olli Tiuraniemi

Ilmastonmuutos ja globalisaatio arktisella alueella

Dosentti Lassi Heinisen ja tutkija Teemu Palosaaren uusi kirja käsittelee ilmastonmuutoksen ja globalisaation vaikutuksia arktisella alueella erityisesti Suomen näkökulmasta.

Kirjan artikkeleiden yhteisenä lähtökohdiana on havainto siitä, että jääpeitteen vetäytyminen mahdollistaa energiavarojen ja merireittien uudenlaisen hyödyntämisen arktisella alueella, mikä muuttaa maapallon pohjoisimpia alueita merkittävästi.

– Arktisen alueen kansainvälispoliittinen tila on rauhanomainen, vaikka ilmastonmuutoksen ja globalisaation vaikutukset ovat kouriintuntuvia ja käynnissä on luonnonvarojen ja mannerjalustojen ulkorajojen kiivas kartoittaminen, tutkija Teemu Palosaari toteaa.

– Muutosta on kuitenkin tapahtumassa esimerkiksi ympäristöturvallisuudessa, suvereniteettikysymyksissä, arktisten alkuperäiskansojen oikeuksissa sekä Arktisen neuvoston asemassa. Voidaankin sanoa, että arktisella alueella kylmän sodan jälkeinen aikakausi on päättymässä ja geopoliittinen asetelma muuttuu, dosentti Lassi Heininen sanoo.

Jäitä poltellessa. Suomi ja arktisen alueen tulevaisuus -kirja perustuu pohjoisen politiikan ja turvallisuuden tutkimuksen verkoston tieteellisiin keskusteluihin ja seminaareihin. Kirjan ovat toimittaneet dosentti Lassi Heininen Lapin yliopistosta ja tutkija Teemu Palosaari Rauhan- ja konfliktitutkimuskeskuksesta.

Valokuva: Grigorii Tusida

Orhelia-hankkeen tutkijat Florian Stammer (oikealla) ja Roza Laptander (vasemmalla) Vengon perheen kanssa Jamalin niemimaalla huhtikuussa 2011.

Venäjän pohjoisosien suullinen historia

Arktisen keskuksen erikoistutkija Florian Stammerin johtama tutkimushanke on saanut 600 000 euron rahoituksen Suomen Akatemian kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnalta. Tutkimushankkeen nimi on lyhenne sen englanninkielisestä nimestä Oral History of Empires by Elders in the Arctic (ORHELIA). Tutkimus on rajattu koskemaan neljää ryhmää: kolttasaamelaisia, Kuolan niemimaan saamelaisia, Euroopan nenetsejä ja Siperian nenetsejä.

Orhelia-hanke kehittää vertailevaa historiaa kaukana asuvien ihmisten ja valtioiden välisissä suhteissa. Tutkimus hyödyntää elämäkerta-analyysejä ja suullisen historian kenttätöitä sekä antropologista osallistuvaa havainnointia. Samalla hanke osaltaan taltioi Uralin pohjoisten vähemmistöjen kulttuurista perintöä sekä kartoittaa historiallisen perimätiedon siirtymistä sukupolvilta toisille.

Syyskuussa käynnistynyt tutkimushanke kestää neljä vuotta ja työllistää neljää tutkijaa osa-aikaisesti. Tutkimuksessa tuotetaan paitsi akateemisia julkaisuja myös audiovisuaalisia materiaaleja ja suurelle yleisölle suunnattuja materiaaleja.

Työhyvinvointi ja johtaminen

Hyvän johtamisen keskeinen rooli työhyvinvoinnissa on kiistämätön. Puretaan kuitenkin tätä perustoteamusta vähän auki ja pohditaan, mikä johtamisessa todella on työhyvinvoinnin kannalta merkityksellistä ja mikä vähemmän merkityksellistä.

Olen teettänyt lukuisia kertoja erilaisissa koulutustilaisuuksissa jo pitkään työelämässä olleille henkilöille harjoituksen, jossa kysyn heidän kokemuksiaan hyvästä tai huonosta johtajuudesta. Mielenkiintoista on, että osallistujat kertovat lähes poikkeuksetta huonoista johtajuuskokemuksista ja niiden yhteydestä työyhteisössä vallitsevaan pahoinvointiin. Huonojen kokemustensa perimmäiseksi syyksi kertojat ilmoittavat useimmiten yksittäisten johtajien sosiaalisten taitojen puutteen.

Vähättelemättä johtajien sosiaalisten taitojen merkitystä työhyvinvoinnissa en kuitenkaan usko, että ongelmat ratkeaisivat yksinomaan johtajien rekrytointiin panostamalla.

Mielestäni paljon merkityksellisempää työhyvinvoinnin näkökulmasta on se, millaisia toimija-asemia ja eron-tekoja organisaatioiden arjen johtamiskäytännöissä rakennetaan ja rakentuu.

Nykyään puhutaan paljon vuorovaikutteisen ja moniäänisyydelle tilaa antavan johtajuuden tärkeydestä työyhteisöissä. Monesti kuitenkin se tapa, jolla vuorovaikutteista johtamista organisaatioissa toteutetaan, pikemminkin vahvistaa kuin purkaa hierarkkiseen käskyvaltasuhteeseen rakentuvaa johtamisajattelua.

Vuorovaikutteisuutta toteutetaan antamalla henkilöstölle mahdollisuus sanoa oma mielipiteensä asioista ja kertoamalla, että heidän mielipiteensä tullaan huomioimaan päätöksenteossa. Se, miten eri toimijatahojen mielipiteet on huomioitu, jää kuitenkin usein hämärän peittoon muilta kuin välittömästi päätöksentekoon osallistuvilta. Tämä johtaa työntekijöiden turhautumiseen ja lisääntyvään välinpitämättömyyteen työpaikoilla. ”Näennäisten” vuorovaikutuskäytäntöjen suurimpia ongelmia lienee se, että niissä johto rakentuu toimijatahoksi, jonka ymmärrys ja tulkinta päätettävistä asioista näyttäytyy merkityksellisempänä kuin muut organisaatioissa vallitsevat tulkinnat ja ymmärrykset.

Pidänkin tärkeänä, että organisaatioissa vahvistetaan sellaisia arkisia johtamiskäytäntöjä, joissa toteutuu ajatus moniäänisyydestä – monista samanaikaisesti läsnä olevista organisaation todellisuutta koskevista ymmärryksistä ja tulkinnoista – ilman, että esimerkiksi toimijan

asema, työssäoloaika tai sukupuoli vaikuttaa tulkintojen arvottamiseen.

Johdon tehtävä on kehittää moniäänisyyttä edistäviä johtamiskäytäntöjä. Sen on annettava niille aika ja paikka. Johdon on myös pystyttävä fasilitoimaan keskustelua organisaatioissa vallitsevista vaihtoehtoisista tulkinnoista ja totuuksista sekä siedettävä kritiikkiä, koska oivallukset syntyvät juuri jännitteistä eli erilaisten näkemysten välisestä dialogista.

Henkilöstöltä vuorovaikutteisten käytäntöjen kehittäminen vaatii puolestaan halua vuorovaikutukseen, jossa kyseenalaistetaan vallitsevia totuuksia ja tapoja toimia. Lisäksi se edellyttää paikallisia tulkintoja siitä, missä juuri me olemme hyviä, miten tämä ”hyvyys” olisi parhaassa mahdollisessa käytössä ja mihin kannattaa keskittyä. Siten voidaan paremmin suunnata omaa tekemistä kokematta jatkuvaa riittämättömyyttä loputtomilta tuntuvien vaateiden edessä.

Vaikka henkilöiden ja organisaatioiden resurssit ovat rajalliset, niiden kohdentaminen ja paras mahdollinen käyttö sekä työhyvinvointi toteutuvat parhaiten, kun organisaation johtamiskäytännöt antavat tilaa moniäänisyydelle.

Yliopistomaailman muutokset ovat laittaneet työntekijöiden hyvinvoinnin koetukselle. Työolojen lisäksi myös työn mielekkyys on paikoin kriisissä.

Marjo Laukkanen

Missä mieli, siellä vointi

Juha Perttula haluaa kehittää yliopistoa yhteisönä.

Työhyvinvoinnissa olennaista on työntekijän oma kokemus. Yhteiskuntatieteiden tiedekunnan dekaani Juha Perttula painottaa mielekkyyden merkitystä. Hänen mukaansa ihminen on niin joustava kameleontti, että pystyy toimimaan, vaikka työ ei tuntuisikaan mielekkäältä.

– Yksilöllisiä eroja on siinä, kuinka kauan sellainen vaihde voi olla päällä. Jotkut ”uinuvat” pitkään, mutta kyllä aikuiset ihmiset jossain vaiheessa havahtuvat, vaikka vuosien päästä, Perttula uskoo.

Yliopistossa on työpaikkana erityispiirteitä, jotka osaltaan vaikuttavat työhyvinvointiin. Perttulan mukaan yliopistossa on keskimääräistä enemmän refleksiivisesti orientoituneita ja kriittisesti ajattelevia ihmisiä.

– Meillä on pitkä yksin tekemisen perinne. Saavutukset ja toisaalta myös pettymykset ovat henkilökohtaisia. Kulttuurin muuttaminen yhteisöllisemmäksi on haaste yliopistotyön johtamisessa.

Perttulan mukaan yliopisto ei ole vielääkään niin sanottu ”normaali” työpaikka. Uudesta yliopistolaista huolimatta

työpaikan kulttuurit muuttuvat hitaasti. Toisaalta Perttula näkee ympärillään muutoksen ituja ja uskoo, että laki tulee lopulta muuttamaan myös yliopistojen toimintaa.

– Jo nyt ihmiset ovat lähteneet mukaan strategiseen puheeseen ja profilointiin. Paine on kova, ja yksilöiden autonomia on jo alkanut vähentyä. Kaikki joutuvat miettimään enemmän toisia ja sitä, mistä löytäisivät kumppaneita.

Perttula ei pidä olennaisena pohtia, onko yliopistolaiki yliopiston tulevaisuudelle hyvä vai huono asia. Selvää kuitenkin on, että johtajilla on jatkossa yhä enemmän valtaa ja vastuuta.

– Ylipäättään yliopistotyö moninaistuu ja työn vaatavuus lisääntyy. Tämä suuntaus vaatii aika paljon sulattelua. Innostus on yliopistotyössä koetuksella, ja se pitää ottaa vakavasti. Yliopistoa pitäisi kehittää yhteisönä, jossa työtä tehdään yhdessä ja jossa vastavuoroisesti joustetaan toisten hyväksi. Yliopisto on edelleen liiaksi autonomisten yksilöiden itsensä toteuttamisen arena.

”
Työn mielekkyys
ei ole sanomisen asia.
Kun työntekijä kokee,
ettei työssä ole enää mieltä,
esimiehenä voi olla peilinä
ja kuunnella,
mieltä mahdollisuuksia,
auttaa löytämään
uusia asioita.

Kahdentasoisia ongelmia

Lapin yliopiston eri tiedekunnissa on viime aikoina ollut työhyvinvointihankkeita. Yhteiskuntatieteissä hanke toteutettiin viime vuonna. Sen aikana kartoitettiin työntekijöiden kokemuksia ja kokoonnuttiin käsittelemään niitä erikokoisissa ryhmissä.

Perttulan mukaan hanke tarkoitti tiedekunnan johdolle peiliin katsomista. Se havahtutti huomaamaan, että työntekijöiden hyvinvoinnissa on ainakin kahdentasoisia haasteita.

– Työhyvinvoinnin kohdalla puhutaan usein isoista ja abstrakteista asioista, jolloin pienet ja arkiset ongelmat saattavat jäädä huomaamatta.

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta on läpikäynyt organisaatiomallistuksen, kun kaksi tiedekuntaa yhdistyi ja laitokset lakkautettiin. Uusissa ja vaihtuvissa tilanteissa kaikille ei ole ollut enää selvää, kuka oma lähiesimies on. Myös uusien työntekijöiden perehdyttämisessä paljastui puutteita. Perttulan mukaan tällaisiin ongelmiin havah-

tumisen jälkeen niiden korjaaminen on suhteellisen helppoa. Huomattavasti haasteellisempaa esimiehen kannalta on, kun työntekijä kokee, ettei työssä ole enää mieltä.

– Työn mielekkyys ei ole sanomisen asia. Siinä voi olla peilinä ja kuunnella, mieltä mahdollisuuksia ja paikkoja, auttaa löytämään uusia asioita.

Kielteisyyden kehän rikkominen

Perttulan mukaan työhyvinvointihanke vei tiedekunnassa muutosta eteenpäin ja ihmiset pääsivät jakamaan ajatuksiaan.

– Hanke toi esiin paljon pulmakohtia. Toisaalta joissain kohdin tapaamiset tuntuivat jopa ruokkivan negatiivisuutta tai ainakin turhautumista ja kyynisyyttä näkyi enemmän, kuin mitä arkipäivässä osasin aistia. Itselle tämä merkitsi vakaavaa viestiä. Ihmisillä on paljon innostuneisuuden murentumista tai ainakin epävarmuutta siitä, miksi on täällä töissä. Yliopistotyön mielekkyydessä on paljon haasteita.

Perttula haluaisi selvittää, toimiko hanke pelkojen ja epäroinnin venttiilinä vai jäikö ”työpahoinvointi” joillakin päälle. Työntekijällä on vastuuta paitsi omasta myös lähiyhteisön hyvinvoinnista. Perttulan mukaan tärkeää on kielteisyys kehän rikkominen. Tämä ei tarkoita, ettei saisi olla kriittinen, mutta ainakaan tietoisesti ei kannata sysätä syrjään kaikkea positiivista ja keskittyä vain ongelmiin.

– Problem-based learningin sijaan voisi olla possibilities-based learning, Perttula naurahtaa.

Perttulan mielestä omaa työtä verrataan usein liian lähelle, mikä lisää sisäistä kilpailua. Vertailukohtia kannataisi etsiä ennemmin muista yliopistoista ja ajatella, että me täällä olemme kaikki samassa veneessä. Kollegan saama tutkimushanke on voitto koko yliopistolle.

– Tämä edellyttää johtajalta realistisen tulevaisuuden luomista ja kirkastamista. Mitä sumuisempi ja epävarmempi tulevaisuus ihmisillä on, sitä lähempää kilpakumppanit ja uhat löydetään, Perttula sanoo.

Työn psykososiaaliset haitat lisääntyneet

Myös Lapin yrityskunto -hankkeen projektipäällikkö Antti Nikander on huolissaan yliopistojen henkilöstön työhyvinvoinnista. Uusi yliopistolaki muutti yliopistoja yritysmäisempään suuntaan, mutta se ei Nikanderin mielestä näy yliopistojen arjessa ja toiminnoissa vielä mitenkään.

– Toiminnan ja ihmisten pitäisi muuttua, mutta yliopistoilla on taustalla satojen vuosien akateemiset perinteet ja historia. Muutos ja epävarmuus työstä aiheuttavat henkilöstössä levottomuutta, koska työn toteuttamisen taloudelliset paineet ovat kasvaneet. Raha tukee kuitenkin vain työn ulkoista motivaatiota. Se eriarvoistaa ja lisää sisäistä kilpailua, mikä taas hajottaa työyhteisöä, Nikander kuvailee.

Nikanderin mukaan yliopistotyölle ominaiset vahvuudet, kuten vapaus, luovuus ja uuden sisällön tuottaminen, joutuvat toisarvoiseen asemaan taloudellisten vaateiden edessä. Lakimuutos ei ole ainoa yliopistojen kohtaama haaste. Tietoyhteiskunnassa työn psykososiaaliset haitat ovat kasvaneet ja työuupumus lisääntynyt.

Nikander on kiinnittänyt huomiota nykytyöhön liittyvään jatkuvaan tavoitettavuuteen, mikä lisää työaikaa ja työn kuormittavuutta. Tuoreen kyselytutkimuksen perusteella 70 prosenttia työntekijöistä selaa työpuhelinta tai lukee sähköpostia lomalla ollessaan.

– Monesti katsominen johtaa toimenpiteisiin. Tarvitsemme kuitenkin jo aivofysiologisista syistä taukoa työstä. Jos emme saa luontevaa katkosta, emme uusiudu.

Nikander korostaa johtamisen ja esimiestyön merkitystä ja kysyy, mikä on oikea ja työntekijälähtöinen tapa yliopistojen henkilöstöjohtamiseen.

Antti Nikanderin mukaan terveys ja toimintakyky muodostavat työhyvinvoinnin kivijalan.

– Ihmisten tai asioiden johtamisen sijaan pitäisi johtaa molempia ja ennen kaikkea asiaa ihmisten kautta.

Työolot haaste motivoitumiselle

Lapin yliopistossa työolot ovat paikoin pahassa kriisissä sisäilmaongelmien vuoksi. Työn mielekkyys katoaa, jos työtä joutuu tekemään terveytensä uhalla. Jo epävarmuus työoloista riittää horjuttamaan työmotivaatiota.

– Terveys ja toimintakyky muodostavat työhyvinvoinnin kivijalan. Työoloilla on hyvin merkittävä vaikutus asenneilmastoon.

Työhyvinvointi ei parane pienillä ”kosmeettisilla” teoilla, kuten yhteisillä pikkujouluilla ja virkistyspäivillä, jos perusasiat eivät ole kunnossa ja suhtautuminen päivittäiseen hyvinvointiin kokonaisvaltaista.

– Terve ja toimintakykyinen ihminen ottaa itse vastuun työstään, kun saa siihen työyhteisön suoran ja välillisen tuen. Hän haluaa myös kehittyä ja mennä eteenpäin, Nikander uskoo.

Nikanderin mukaan työyhteisön hyvinvoinnissa on olennaista juuri esimiehen tarkoituksenmukainen vallankäyttö ja työntekijän vastuunoton mahdollistaminen. Esimerkkinä hän mainitsee kehityskeskustelut. Hänen mukaansa työntekijän tilannetta kartoittava kysely tulisi työntekijän ”täyttää ajatuksella” ja esimiehen ”lukea rauhassa”.

– Itse kehityskeskustelussa tulisi sitten keskittyä kokonaan yhdessä sovittuun tulevaan.

Lopuksi sovitut kehittämistoimet kirjoitetaan ylös ja niihin sitoudutaan yhdessä allekirjoituksin. Käytännössä aika monella lienee keskustelujen toteutumisesta ylläkkäisempiä kokemuksia. Nikanderilla on tähän selvä kanta.

– Kehityskeskusteluja ei kannata pitää, jos niihin ei ole kunnolla aikaa eikä yhteisiin päätöksiin aikomustakaan sitoutua. Loppujen lopuksi työhyvinvoinnissa on kysymys työn monimuotoisesta kehittämisestä ja ihmisen arvostamisesta. ●

Tiedekunta mullistuksessa

Koko taiteiden tiedekunta muuttaa vuoden vaihteessa, kun nykyiset tilat korjataan lattiapinnoitteiden aiheuttamien sisäilmahaittojen vuoksi. Mitä muutos tarkoittaa työhyvinvoinnille?

– Missään muussa tiedekunnassa tai oppiaineessa tämä ei olisi tällainen katastrofi kuin meillä, toteaa taiteiden tiedekunnan dekaani Timo Jokela.

Jokelan mukaan lähes kaikilla tiedekunnan opetushenkilöstöön kuuluvilla on vastuullaan jokin työpaja, studio tai laboratorio, jonka kehittämiseen he ovat panostaneet aikaa ja asiantuntemustaan. Osa on kehittänyt työtiloja aktiivisesti hankkeilla ja ulkopuolisella rahoituksella.

– Nyt koko rakennelma romahtaa ja vuosien työ on vaarassa. Tilojen erityisyydestä johtuen muuttoa ei voida ulkoistaa pakkaukseen eikä rakentamispäähän.

Jokelaa huolestaa työntekijöiden jaksamisen ja motivaation säilymisen ohella myös se valtava työpanos, jota muuttaminen ja väistötilojen rakentaminen vaatii. Hän uskoo, että mullistus tulee näkymään muun muassa julkaisu- ja näyttelytoiminnan määrässä sekä opetuksen ja tutkimuksen kehittämisessä – eli niissä asioissa, millä tiedekunnan tuloksellisuutta mitataan.

Muuttaminen merkitsee myös työn ja opiskelun jakautumista kolmeen toimipisteeseen eri puolille kaupunkia. Tämä taas tarkoittaa opettajille ja opiskelijoille melkoista siirtymisrumbaa. Vielä ei tiedetä sitäkään, miten opiskelijat suhtautuvat muutokseen.

– Henkilökunnan työhyvinvointi ja motivaatio seuraillee opiskelijoiden motivaatiota, Jokela muistuttaa.

Sisäilmahaitat vaikuttavat myös opiskelijoihin. Tilanne saattaa vähentää opiskelumotivaatiota ja opintosuorituksia sekä hidastaa valmistumista.

Muuttoonkin liittyy paljon epävarmuutta. Jokela on huolissaan esimerkiksi atk- ja av-yksiköiden resursseista vastata taiteiden erityistarpeisiin kolmessa eri toimipisteessä. Hän toivoo, että taiteiden henkilökuntaa kunnioitettaisiin sen omien tarpeiden tunnustajana ja he saisivat toiminnan käynnistämisessä pyytämänsä täsmäapua.

– On hyvin tärkeää, että yliopiston johto reagoi ja on mukana eikä jätä taiteiden tiedekuntaa oman onnensa nojaan.

Toisaalta Jokela sanoo, että koko 30-vuotisen yliopistouransa aikana hän on vasta viime vuodet työskennellyt pysyväksi aiotuissa työtiloissa. Vaikka tilanne rasittaa suuresti osaa työntekijöistä – erityisesti terveysongelmista kärsineitä – se saattaa myös lujittaa työyhteisöä. Onpa Jokela kuulut puhuttavan jopa luovasta potentiaalista, jota ”väistömiseen” voi liittyä.

Merja Kinnunen

Kuvitus: Ilona Saarenpää

Rahalla punottu työhyvinvointi

Yliopistojen uutena hierarkkisenä järjestyksenä ovat strategiset kärjet, painoalat ja profloinnit, jotka määrittävät, mitä ja keitä pidetään tärkeinä ja ketkä ovat epätoivottuja. Rahan ohjaamassa yliopistossa ihmiset ovat jatkuvasti varpaillaan kaikesta ja joka suuntaan.

Arkisesti työhyvinvoinnin voi ajatella tarkoittavan sitä, että lähtee mielellään työpaikalle tai avaa mielellään tietokoneensa ja saa tehdä työtä, mitä osaa ja minkä kokee merkitykselliseksi. Työssä on hyvä olla myös silloin, kun ihmiset sietävät toisiaan luottamuksen ilmapiirissä, jakavat yhteistä sitoutumista eikä kukaan kävele toisen yli, alista tai mitätöi toisen työtä.

Periaatteessa voisi olettaa, että yliopistoissa on hyvät edellytykset luoda työpaikka, joka on kohtuullisen mielekäs työntekijöille. Löytyyhän yliopistoista esimerkiksi työn ja hyvinvoinnin, johtamisen, vuorovaikutuksen, kulttuurin, ihmisen, politiikan, yhteiskunnan, oikeuden, sukupuolen, taiteen, tekniikan, lääketieteen ja talouden erityisasiantuntemusta sekä menetelmällistä osaamista ratkoa ongelmia ja luoda hyvin toimivia käytäntöjä.

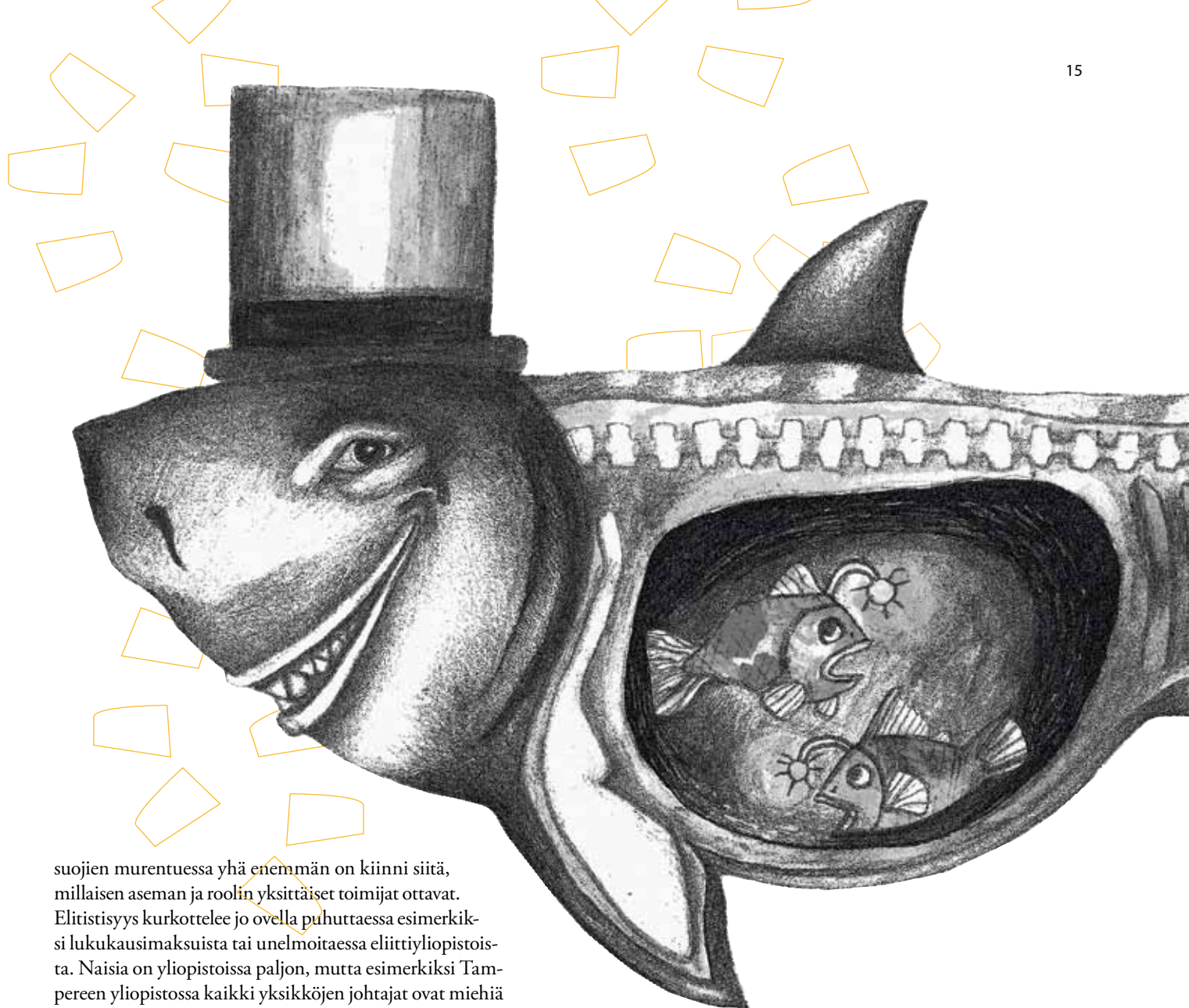
Käytännössä kuitenkin tilanne on se, että esimerkiksi Tieteentekijöiden liiton viime vuoden jäsenkyselyssä peräti yli 60 prosenttia jäsenistä on harkinnut jättävänsä yliopiston. Erilaiset yliopistouudistusta koskeneet kyselyt ovat toistuvasti kertoneet, että yliopistojen työilmapiiri on huonontunut. Miksi ihmiset haluavat pois yliopistosta ja miksi yliopistossa on hankala tehdä työtä? Tarkastelen näitä kysymyksiä yliopistohierarkioiden näkökulmasta.

Hiearkioiden halkoma ”vanha” ja ”uusi” yliopisto

Kun ihminen astuu yliopiston sisälle, hän astuu lukuisen näkyvien ja näkymättömien hierarkioiden halkomaan todellisuuteen. Perinteisesti yliopisto sisältää tutkintotodistuksen, nimikkein ja työmarkkinasopimuksin legitimoitua ammatillisen hierarkian, sukupuolihierarkian, tieteiden ja oppiaineiden hierarkian sekä päätöksentekohierarkian.

Perinteinen (1900-luvun) yliopistomalli ei ole hierarkioiden näkökulmasta mitenkään hohdoka. Tieteentutkijat Oili-Helena Ylijoki ja Helena Aittola ovat tiivistäneet *Tulosohjattua autonomiaa* -teoksessaan seuraavasti: ”Paluu vanhaan lienee yhtä vähän mahdollista kuin toivottavaakaan, perustuuhan perinteinen yliopistomalli elitistiseen, professorikeskeiseen, hierarkkiseen ja miesvaltaiseen organisaatiomuotoon, jota vain harvat yliopistoyhteisön jäsenet loppujen lopuksi kaipaavat takaisin”.

Vuonna 2011 näyttää kuitenkin vahvasti siltä, että perinteinen malli ei ole sinällään mihinkään hävinnyt vaan pikemminkin suuntana on sen vahvistuminen. Uusi yliopistolaki mahdollistaa esimerkiksi täydellisen johtajavaltaisuuden ja professorikeskeisyyden. Vanhan byrokratian

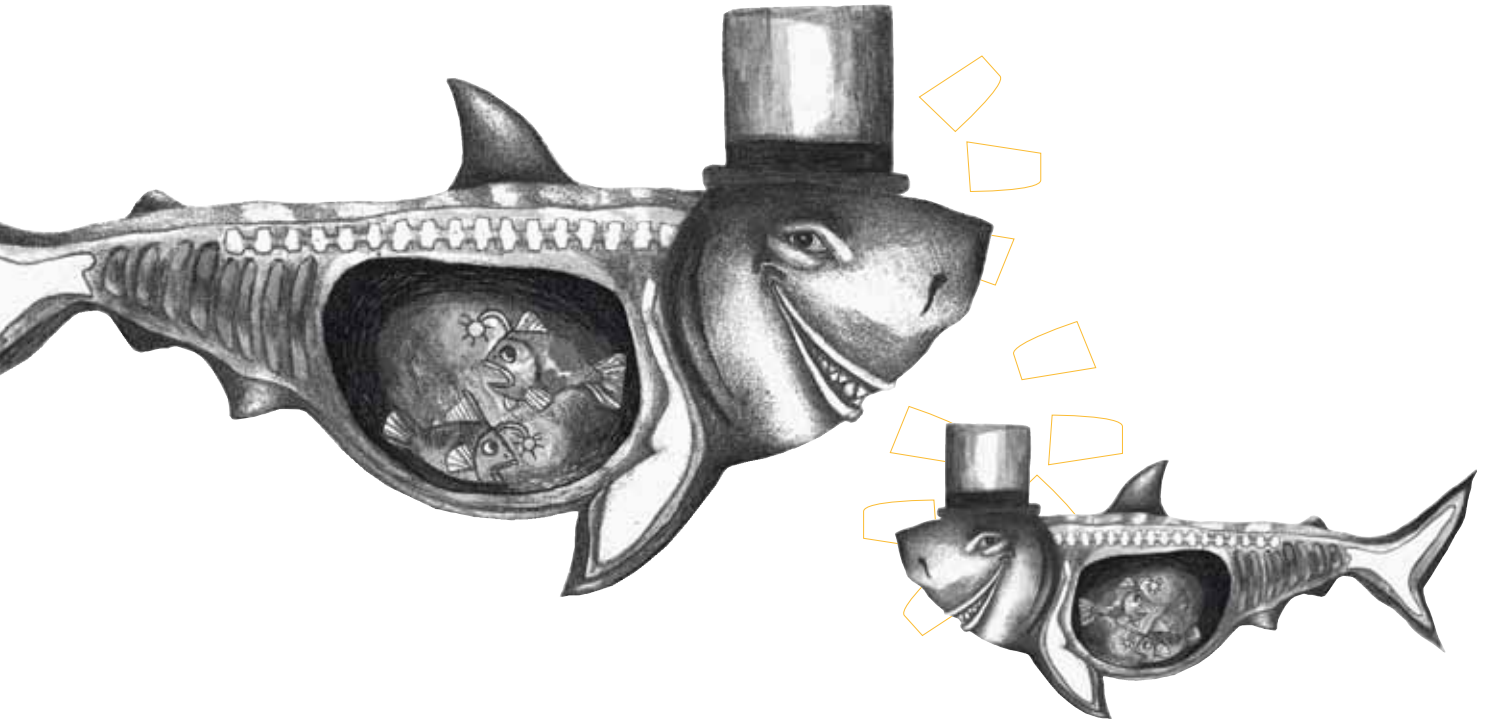
suojien murentuessa yhä enemmän on kiinni siitä, millaisen aseman ja roolin yksittäiset toimijat ottavat. Elitistisyys kurkottelee jo ovella puhuttaessa esimerkiksi lukukausimaksuista tai unelmoitaessa eliittiyliopistoista. Naisia on yliopistoissa paljon, mutta esimerkiksi Tampereen yliopistossa kaikki yksikköjen johtajat ovat miehiä ja Lapin yliopistossa kaikki dekaanit ovat miehiä, kuten myös kokopäiväiset rehtorit. Tieteentekijöiden liiton jäsenkyselyn perusteella sukupuolten välinen palkkaero on merkittävä ja naiset kokevat työsuhteensa uhatummaksi kuin miehet.

Nykyisessä uusliberalistiseen talousajatteluun perustavassa yliopistossa vanhaa byrokraattista kontrollia on sulautettu tekniseen ja markkinaperustaiseen kontrolliin. Tämä tarkoittaa sitä, että yliopistoille on kehitetty lukuisia raportointi-, seuranta- ja arviointijärjestelmiä, joiden tietojärjestelmiin sisältyvät luokitukset ja erottelut hierarkisoivat toimintoja taloudellisen laskettavuuden ja mitattavuuden mahdollistamiseksi. Nämä uudet toimintaa jäsentävät hierarkiat ovat tulleet vanhojen hierarkioiden lisäksi, oheen, sisälle ja viereen.

Vanhat kamppailut hallinnon, opetuksen ja tutkimuksen hierarkkisesta tärkeydestä ja arvostuksesta jatkuvat,

mutta toimintaa ohjaavaksi on tullut lisäksi raha. Raha on läsnä välittömästi: kuka ja mikä saa ulkopuolista (täydentävää) tutkimusrahoitusta, mitkä tieteenalat ja samalla myös yliopistot. Käytännössä eniten ulkopuolista rahoitusta saa tekniikan ala, maatalous- ja metsätieteet, luonnontieteet sekä lääke- ja hoitotieteet. Lapin yliopistossa ei ole mitään näistä tieteistä oppiaineena. Tämä ulkopuolisen rahan määrä ei itsessään ole hierarkisoivaa, mutta kun raha yhdistyy toteutettavaan korkeakoulupolitiikkaan ja yliopistojen uuteen talouteen, seurauksena on tilanne, jossa on hyvin vaikea perustella oppiaineiden resursseja ja olemassaoloa, jos ei ole osoittaa ulkopuolista rahoitusta.

Uutena hierarkkisena järjestyksenä yliopistoissa ovat strategiset kärjet, painoalat ja profiloinnit. Kun yliopistot,

tiedekunnat, yksiköt ja oppiaineet profiloituvat strategisten painoalojen suuntaisesti, samalla määritellään sitä, mitä ja keitä pidetään tärkeinä ja toivottavina ja mitä tai keitä ei haluta yliopistoon. Strategiat eivät enää ole tuolla jossain yliopiston hallinnon sivuilla, vaan ne mahdollistavat resurssien suuntaamisen, ulossulkemisen tai sisäänoton. Koska olemassaolo pitää oikeuttaa strategioiden mallittamana, seurauksena on jatkuva varpaillaan olo kaikesta ja joka suuntaan: mitä kannattaa tehdä, jotta olisi tulevaisuutta, mitä jatko-opiskelija voi tutkia, mitä kannattaa tutkia ja millä kielellä, keiden kanssa on hyödyllistä liittoutua, mitkä verkostot ovat tärkeitä. Kamppailu strategioiden sisällöistä ei motivoitu tieteestä vaan rahasta.

Hyvinvointia haikalojen niellessä pikkukaloja

Raha abstraktina välinearvona ei toki kuluta ihmisen työhyvinvointia, mutta se kuluttaa oppiainetta, yksikköä, yliopistoa ja sen toimijoita, jos ja kun siitä tulee kaiken toiminnan läpäisevä rationaliteetti ja motiivi. Miten kokea työhyvinvointia tilanteessa, jossa pitää alati laskelmoida, mitä kannattaisi tutkia ja julkaista ja kenen kanssa, jotta itse, oppiaine, yksikkö ja yliopisto saisivat rahaa ja lunastaisivat olemassaolonsa oikeutuksen?

Tieteen kautta motivoitunut toiminta ei enää riitä olemassaolon oikeuttamiseen. Jotta voi siis kokea hyvinvointia työssä, täytyy hyväksyä ja omaksua se periaate, että yliopiston toimintaa jäsentää kustannusten ja hyötyjen

kalkylointi. Koska rahasta on puute tai sitä täytyy saada lisää, kamppailu olemassaolosta ja määrittelyvallasta kiihtyy. Rahan käyttäminen ja hankkiminen, sosiologian klassikko Simmelin mukailleen, punoo yliopiston sosiaalista verkkoa ja tuottaa toimintaa jäsentävän periaatteen, jossa Marxin *Pääoman* sanoin ”haikalat nielevät pikkukalat ja pörssisudet syövät lampaat”. Tällainen pörssikapitalismin logiikalle nojaava hierarkia on helppo tunnistaa nyky-yliopistossa.

Kollega kyseli Rovaniemen Wanhoilla markkinoilla odotellessamme Con Pollon esitystä, onko kaikenlainen puhe yliopiston yhteisöllisyydestä ja työhyvinvoinnista oikeastaan kaksoispuhetta. Tosiaankin, hierarkioiden näkökulmasta asiaa ajatellen, parempi puhua suoraan, että elämme yliopistoa, jonka toiminnan rakenteissa ei ole tilaa yhteisöllisyydelle vaan managerialismille, rahalla pakotamiselle ja röyhkeydelle. Yliopiston toiminnan logiikka on muuttunut, ja se pitäisi reiluuden vuoksi tunnustaa ja tunnustaa olemassa olevaksi faktaksi. Kollegani virittämä näkökulma yhdessä Con Pollon esityksen kanssa lisäsivät syksyistä työhyvinvointiani huomattavasti! ●

Kirjoittaja on sosiologian professori Lapin yliopistossa.

Monenlaisuus työyhteisön **voimavarana**

Olen aina pitänyt Lapin yliopiston Arktista keskusta mukavana työyhteisönä. Muutamia tutkimuslaitoksia on tullut kierrettyä ulkomaita myöten, mutta aina on tehnyt mieli takaisin ”AK:hon”. En ole koskaan ajatellut miksi, ennen kuin sain pyynnön kirjoittaa monenlaisuudesta työyhteisöni voimavarana. Otin tehtävän ilomielin vastaan, mutta ensin piti selvittää mitä monenlaisuus oikein tarkoittaa.

Monenlaisuus oli itselleni uusi termi, erilaisuus taas ennestään tuttu. Kukapa ei olisi joskus kuullut sanottavan, miten erilaisuus on työyhteisön voimavara ja vahvuus. Koska erilaisuus käsitteenä viittaa johonkin poikkeavaan, tilalle on otettu käyttöön muita termejä, kuten monimuotoisuus, moninaisuus, monikulttuurisuus ja monenlaisuus. Eri termit käytetään sitten tarkoittamaan usein samaa asiaa.

Arktisessa keskuksessa pieni työyhteisömme koostuu erilaisista ihmisistä, joiden ikä, kansallisuus, koulutus, kieli, harrastukset, uskonto, elämäntilanne ja kulttuurinen tausta vaikuttavat jokapäiväiseen työilmapiiriimme ja myös sosiaaliseen elämäämme.

Mutta mikä tekee juuri Arktisesta keskuksesta erityisen muihin työyhteisöjen verrattuna? Onhan jokaisessa työyhteisössä erilaisia ihmisiä.

Yksi pysyvä erityispiirre on kansainvälinen työilmapiiri ja eri tieteenalojen kirjo. AK:ssa työskentelee jatkuvasti noin kymmenen eri maan kansalaisia. On biologeja, ekologeja, antropologeja, sosiologeja, oikeustieteilijöitä, politiikan tutkijoita, jäätikkötutkijoita, kemistejä, matemaatikkoja ja monia muita. Meillä työskentelee myös muutama henkilö hallinnossa unohtamatta tutkimuslaitoksen selkärangan eli kirjaston työntekijöitä. Tässä olisi jo hyvät ainekset monimuotoiselle työyhteisölle, mutta meillä on lisäksi tiedeviestinnän ja tiedekeskuksen yksiköt. Itse kuulun viimeksi mainittuun ryhmään.

Millaista sitten on olla töissä Arktisessa keskuksessa? Omalta osaltani voin kertoa, että hyvin monipuolista ja palkitsevaa. Työtehtäväni vaihtelevat näyttelyiden käsikirjoitusten laatimisesta ja oppimispolkujen tuottamisesta erilaisten tapahtumien järjestämiseen sekä usein varsin vilkkaaseen matkustamiseen EU-hankkeiden tiimoilta. Arktista keskusta arvostetaan maailmassa arktisen osaamisen takia, minkä vuoksi meitä pyydetään mukaan erilaisiin projekteihin.

Työyhteisön monimuotoisuus ei tule tyhjästä, vaan syntyy monimuotoisuuden johtamisen kautta. Esimiehen tehtävä on edesauttaa työyhteisön moninaisuutta huolehtimalla oikeudenmukaisuudesta, tasa-arvosta ja luottamuksesta. Siten parannetaan työntekijöiden hyvinvointia ja sitoutumista organisaatioon.

Arktisessa keskuksessa esimiehet luottavat henkilökunnan kykyihin, mikä näkyy muun muassa julkaisujen määrässä ja ulkoisen rahoituksen hankinnassa. Työntekijöiden osaamista ja voimavaroja osataan hyödyntää monipuolisesti ja tehokkaasti. Henkilökunnalle annetaan mahdollisuus edustaa itsenäisesti tutkimuslaitosta, ja työtehtävien sisältö vaihtelee.

Voiko tätä moninaisuutta mitata? Ainakin työhyvinvointikyselyn mukaan Arktisessa keskuksessa tuntuu työskentelevän Lapin yliopiston tyytyväisin henkilökunta. Yhdyn tähän tulokseen ja pakko on myöntää, että vaikka joskus tekee tiukkaa lähteä kaamosaamuna töihin, en silti jäisi pois aamun kahvitauon keskustelusta. Pöydän äärellä istuu monimuotoinen työyhteisö, jonka keskustelut ovat yllätyksellisiä, hauskoja ja eri näkökulmia edustavia. Siellä ei myöskään jää työtehtävien kanssa yksin, jos omat voimavarat tai osaaminen eivät riitä.

Mitä kahvikuppisi kertoo sinusta?
Oma kuppi on pala omaa
persoonaa työpaikalla.

Arktisessa keskuksessa on päivittäisen kahvittelun lisäksi joka
viikko Friday Afternoon coffee chat eli FAcc, jossa eri yksiköt ja
ihmiset esittelevät lyhyesti ajankohtaisia kuulumisiaan.
Tarjolla on aina kahvia ja pullaa.

Teollisen muotoilun henkilökunta kokoontuu tiistaisin aamupalaveriin
omaan kahvioonsa, jossa myös opiskelijat viettävät aikaa.

Eri puolilla Lapin yliopistoa istahdetaan kesken työpäivää hetkeksi juomaan kahvia tai teetä yhdessä. Kahvitteelukäytännöt vaihtelevat eri tiedekuntien ja oppiaineiden välillä. Oikeustieteiden tiedekunnassa nautitaan aamu- ja iltapäiväkahvit yhteisessä kahvitilassa pitkän pöydän ääressä.

Marjo Laukkanen

Kuppi kuumaa yhdessä!

Timo Pehrman

Työyhteisösovittelu ratkoo ristiriitoja työpaikalla

Työyhteisösovittelussa osapuolet kohtaavat aina kasvokkain. Jokainen tapaus on erilainen, mutta yhteistä on pyrkimys vuoropuheluun.

On olemassa monia keinoja, joilla voidaan vähentää konflikteja ja ristiriitoja työyhteisöissä ja toisaalta parantaa esimiehen ja koko henkilöstön konfliktinratkaisutaitoja. Tällaisia ovat muun muassa yhteistointakoulutus, esimieskoulutus, erilaiset työyhteisön yhteiset kokoukset sekä esimiehen ja alaisen välillä käytävät kehityskeskustelut. Kaikissa niissä korostetaan, että ihmisten välisen vuorovaikutuksen tulisi olla avointa ja omalta osaltaan parantaa työyhteisön ilmapiiriä.

Työyhteisösovittelussa lähestymistapana on, että osapuolet kohtaavat aina kasvokkain (ks. kuvio). Kokousten määrää ja sisältöä ei pyritä ohjeistamaan, koska jokainen tapaus on aina erilainen. Osapuolten välillä pyritään dialogiin. Osapuolet tuottavat itse ratkaisun, ja sovittelijat toimivat prosessin ohjaajina. Työyhteisöso-

vittelusta tekemäni tutkimus osoitti, että sovittelumenetelmä sopii hyvin työyhteisöjen käyttöön.

Johtamisen merkitys korostuu konfliktilanteissa

Tyypillistä työyhteisöjen ristiriidoille on useimmiten se, että niihin ei puututa. Organisaatioiden ja työyhteisöjen pahoinvointi ja huono ilmapiiri saa jatkoa päivästä toiseen. Toisaalta ihmisten väliset ristiriidat kuuluvat jokapäiväiseen elämään. Mutta myös niiden ratkaiseminen ja vähentäminen pitäisi kuulua luonnollisena osana ihmisten väliseen toimintaan.

Vuorovaikutustaitojen puutteellinen hallinta on tutkimusten mukaan yksi merkittävä syy siihen, että esimiehet eivät puutu työyhteisön ristiriitatilanteisiin riittävän ajoissa. Ristiriitatilanteiden

kohtaamisia vältellään tai ohitetaan menemällä mukaan kiusaajan puolelle. Keskustelevan ja avoimen kulttuurin kehittyminen työyhteisöön vaatii suurta huomiota ja muutosta johtamiskäyttäytymisessä. Esimiehen täytyy olla aina oikeudenmukainen ja suhtauduttava tasapuolisesti ristiriidan osapuoliin. Kaikkia osapuolia tulee kuunnella ja toimia puolueettomasti. Esimiehen kannattaa aina nostaa riidan tosiasiat esiin ja saattaa erimielisyydet ratkaisuun. Se on esimiehen oikeus ja velvollisuus ja merkittävä osa jokapäiväistä johtamistyötä.

Työyhteisöissä uskotaan liiaksi sääntöihin

Usein ongelmia yritetään ratkaista sääntöjä tiukentamalla tai säättämällä lakeja henkilöstön suojelemiseksi. Mutta oh-

jeistukset eivät toimikaan suunnitellulla tavalla. Olen myös havainnut, että työelämän johtamiskoulutuksessa esimiehiä neuvotaan puuttumaan jämäkästi töitä haittaaviin riitoihin.

Joissakin työyhteisöissä esimiehet jopa kieltävät tunteiden käsittelyn työpaikalla. Ajatellaan, että tunteet on jätettävä kotiin. Vaatimus on inhimillisesti mahdoton. Riita ei lopu käskemällä, vaan se jää muhimaan. Osallisista tulee sivusta katsojia omassa asiassaan. Silloin esimies on riistänyt riidan osapuolilta mahdollisuuden selvittää omat riitansa itse ja samalla oppia siitä. Sovittelu on osapuolille ennen kaikkea oppimiskokemus. Tunteista puhuminen on usein vaikeaa, jos tilanteessa ei vallitse luottamus siihen, että tavoitteena on etsiä ymmärrystä tapahtumille eikä syyllistä.

Koulutettu sovittelija tai esimies voi ohjata tilannetta eteenpäin niin, että riidan osapuolet alkavat ymmärtää toistensa ajatuksia ja konfliktiin liittyviä tapahtumia paremmin. Osapuolet kykenevät asettu-

maan toistensa asemaan paremmin. Sitten joku ottaa yhden askeleen, eli tekee myönnytyksen ja toinen tulee vastaan. Ihmiset ovat pohjimmiltaan halukkaita sopimaan, kun siihen tulee tilaisuus ilman kasvojen menettämisen pelkoa. Esimiehet tulevat usein sovitteluun valmis ratkaisu taskussaan. Se ei edistä yhteisen ratkaisun löytymistä ja uuden oppimista.

Sovitteleva asenne on halua ymmärtää toista

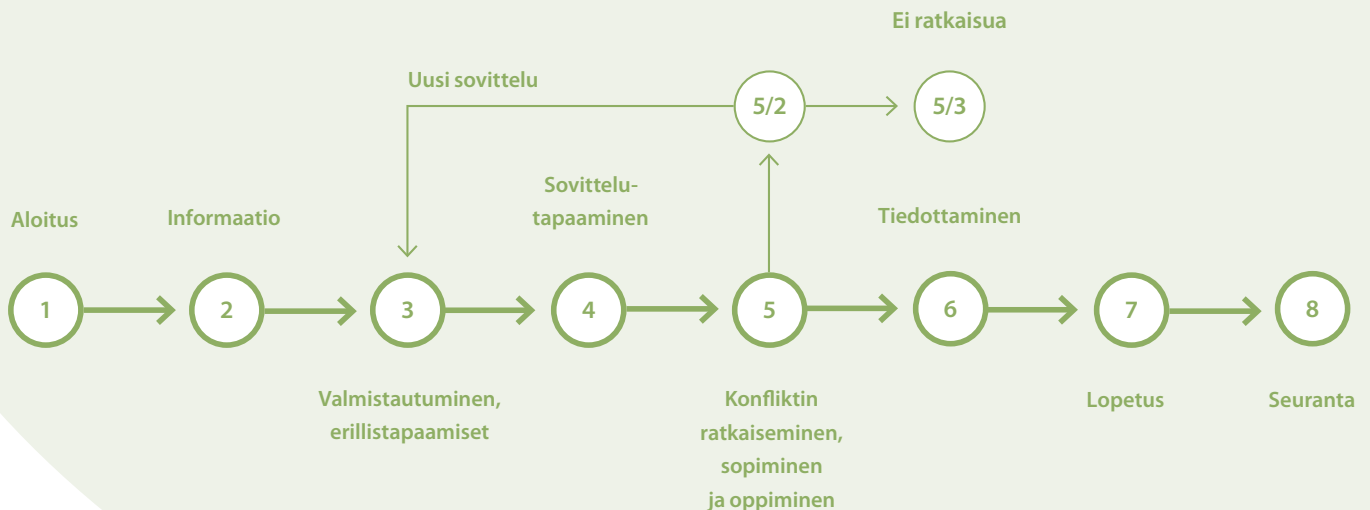
Yhteenvetona voidaan todeta, että sovittelumenetelmä tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden työyhteisöjen konfliktien ja ongelmien ratkaisemiseen sekä johtamisen kehittämiseen. Ihmisten itsenäiselle kehitykselle ja etenkin osallistavuudelle on saatava enemmän tilaa. Sovitteleva asenne antaa ihmisille paljon mahdollisuuksia. Se näkyy haluna ymmärtää toisia ihmisiä. Vaikka riidat ja erimielisyydet kuuluvatkin työpaikkojen elämään, ne eivät saisi hallita työilmapiiriä.

Tällä hetkellä ristiriitatilanteiden kä-

sittelyä ja ratkaisemista hallitsee yleisestävyyden periaate, jonka suurin rajoite on kapea näkemys oppimiseen. Yleisestäväsä ajattelussa uskotaan, että ongelmat voidaan saada hallintaan rankaisemalla: tekijä ei enää uusi tekoaan eivätkä muutkaan, koska ovat huomanneet, mitä siitä seuraa. Sovittelussa ei uskota rangaistuksen voimaan. Vasta osallistava ja oppimista tuottava asioiden käsittely auttaa osapuolia ymmärtämään tekojensa vaikutukset ja muuttamaan käyttäytymistään. •

Kirjoittaja on Suomen sovittelufoorumin (www.sovittelu.com) puheenjohtaja ja toimii sovittelun asiantuntijana työyhteisöissä. Hän väitteli aiheesta Lapin yliopiston kasvatus-tieteiden tiedekunnassa kesäkuussa.

Oppivan sovitteluprosessin vaiheet

*Kun
olimme vaeltaneet
viisi kilometriä
kivikkoisia metsäpolkuja,
saavuimme vaihto-opiskelijoiden kanssa
Pielpajärven erämaakirkolle.
Muiden viritellessä makkaroitä tulille
espanjalaiset tytöt livahdivat
viilentelemään jalkojaan.
Upouudet vaelluskengät heiteltiin
rantakiviltä varvikkoon.
Yksi vonkale kalastettiin
rannan tuntumasta.*

Kuva ja teksti:
Markus Ylikoski
Kansainvälisten opiskelijoiden tuutori
Lapin yliopisto

Olli Tiuraniemi

Opettajankoulutuksen uudet tuulet

Suomen koululaitos on reagoinut kautta aikain varsin herkästi maailmalla liikkuviin pedagogiikan virtauksiin. Uusimpana tuulena purjeita nostattaa inklusiivinen pedagogiikka, joka on rantautunut nyt myös Lapin yliopiston harjoittelukouluun.

Takavuosien suomalaisessa koulussa kaikkien oppilaiden piti yltää samalle oppimisen tasolle. Kovat tavoitteet johtivat erityisopetuksen, erityisluokkien sekä erityislaitosten kukoistuskautteen. Tässä pedagogisessa mallissa jopa pieni oppimiskyvyn poikkeus saattoi johtaa siihen, että oppilas siirrettiin erityiskouluun, mikä puolestaan saattoi leimata oppilaan sosiaalisen statuksen loppuelämäksi.

Lapin yliopiston harjoittelukoulun vararehtori Suvi Lakkalan mukaan laadullisen tutkimuksen vahvistuminen kasvatustieteissä ja sen mukanaan tuoma uudenlainen pedagoginen ajattelutapa ovat muuttaneet koulun arkea varsin merkittävästi.

– Uuden inklusiivisen ajattelutavan lähtökohtana on, että opetusta eriytetään eikä oppilaita. Jokaista oppilasta pyritään tukemaan oppilaan omista lähtökohdista käsin eikä oppilasta pyritä enää muovaamaan yleisen opetussuunnitelman mukaiseksi. Edelleen jokaiselle oppilalle annetaan tilaa ja tilaisuus olla yhteiskunnan, koulun ja luokan täysivaltainen jäsen erilaisuudesta huolimatta. Oppilaita ei pyritä enää luokittelemaan ja eristämään muista. Inklusiivisen ajattelun mukaan oppilaiden erilaisuus luokassa on luonnollinen ja arvostettava lähtökohta opetukselle, Lakkala sanoo.

Inklusiivinen ajattelutapa alkoi saada jalansijaa maailmalla 1990-luvulla. Suomi on ollut kehityksessä hyvin mukana heti alusta alkaen. Jyväskylä on ollut eturintamassa, mutta myös Lapin yliopisto on ollut kehityksessä hyvin mukana. Lapin yliopistossa ei ole erityisopettajien koulutusta, mikä voidaan nähdä kasvatustieteen lehtori Outi Kyrö-Ämmälän mukaan myös vahvuutena.

– Oppilaiden eriyttämisen sijasta opettaja eriyttää oppimisen tavoitteita vaihdellen joustavasti opetusmenetelmiään ja käyttämiään materiaaleja eri oppilaiden tarpeiden mukaisesti, Kyrö-Ämmälä alleviivaa.

Uudet sisällöt edellyttävät myös rakenteiden muuttamista

Harjoittelukoulun rehtori Jari Kurun mukaan koulukulttuurin muuttaminen on opettajille aina haasteellista ja muutokset edellyttävät aina myös rakenteiden uudistamista.

– Lapin yliopiston harjoittelukoulussa on yhdistetty teoria, tutkimus ja käytännön harjoittelu yhteistyössä kasvatustieteiden tiedekunnan kanssa. Koulussa toteutetaan ja kehitetään parhaillaan monenlaisia inklusiivisen opettamisen malleja ja tiimiopettajuutta. Näin myös opettajaksi opiskelevat pysyvät koko ajan mukana kehityksessä, Kuru sanoo.

– Yksinpuurtamisen aika on ohitse. Tiimiopettajuus on uusi asia, jota täytyy myös opetella ja johon täytyy saada koulutusta, Lakkala lisää.

Valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet ovat muuttuneet opiskelun tuen osalta 1.8.2011 alkaen. Tästä syystä alkaen sovelletaan kolmiportaisen tuen mallia, joka muodostuu yleisestä tuesta, tehostetusta tuesta ja erityisestä tuesta. Toimintamalleja on luotu ruohonjuuritason eri kunnissa mm. Kelpo-hankkeen avulla. Myös Lapin yliopiston harjoittelukoulussa paneudutaan koulu-kohtaisten toimintamallien luomiseen ja opetusharjoituksissa kaikille opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus tutustua erilaisiin opiskelun tukimuotoihin.

Kyrö-Ämmälän mukaan opettamisessa on tultu behavioristisen ja kognitiivisen oppimiskäsityksen kautta sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen, joka korostaa oppilaiden omaa aktiivisuutta sekä vuorovaikutusta oppilaan ja ohjaajan välillä.

– Ei siitä niin kauaa ole, kun ajateltiin, että oppilaat oppivat itsekseen, kunhan opettaja vain antaa virikkeitä. Kehitys johti siihen, että erityisluokkia ja oppilaita oli jo

Inklusiivisen ajattelun mukaan oppilaiden erilaisuus on luonnollista ja jokaista oppilasta pyritään tukemaan hänen omista lähtökohdistaan käsin, toteaa vararehtori Suvi Lakkala Lapin yliopiston harjoittelukoulusta.

niin paljon, että erityisestä tuli tavanomaista. Onneksi nykyään ei korosteta enää erityisyyttä vaan erityisen hyvää pedagogiikkaa, eli opettajaa tarvitaan oppimisen ohjaajana. Hänen on hallittava monenlaisia tapoja opettaa, Kyrö-Ämmälä pohtii.

Opetussuunnitelma on oppilasta varten

Kuru, Lakkala ja Kyrö-Ämmälä korostavat kaikki sitä, että opettajalla on vastuu opetussuunnitelman asiantuntevasta ja joustavasta soveltamisesta käytäntöön. Inklusiivisen ajattelun mukaan oppilaat oppivat monin tavoin ja osoittavat osaamisensa eri tavoin. Erilaisuus on luonnollista. Opettajan tehtävänä on asettaa tavoite kullekin oppilaalle oppilaan omista lähtökohdista käsin.

– Suomen opettajankoulutus poikkeaa monista muista maista siinä, että Suomessa opettajankoulutus on maisteritasoista ja perustuu tutkivalle opettajuudelle. Käytännössä tämä antaa opettajalle hyvät lähtökohdat soveltaa itsenäisesti opetussuunnitelmaa sekä käyttää erilaisia opetusmenetelmiä, Lakkala sanoo.

– Tutkiva opettajuus merkitsee sitä, että opettaja kokee tutkivan työotteen olennaiseksi osaksi opetustyötä. Opettajuus edellyttää jatkuvaa itsensä kehittämistä ja jatkokoulutautumista, Lakkala lisää.

Eurooppalaisia vieraita

Opettajankoulutuksen inklusiivisia sisältöjä kehittävän eurooppalaisen European Agency-projektin henkilökunta vieraili keväällä Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa ja harjoittelukoululla. Ryhmään kuului alan asiantuntijoita Espanjasta, Isosta-Britanniasta, Sveitsistä, Liettuasta ja Hollannista. Lisäksi vierailuun osallistui Pirjo Koivula Opetushallituksesta sekä Jussi Pihkala opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Vierailua emännöi European Agency -projektin Suomen edustaja, Lapin yliopiston harjoittelukoulun vararehtori, kasvatustieteen tohtori Suvi Lakkala.

Harjoittelukoulun rehtori Jari Kuru esitteli vieraille suomalaista harjoittelukoulujärjestelmää ja Lapin yliopiston luokanopettajankoulutuksen opetusharjoittelun sisältöjä. Lisäksi vieraat saivat seurata syventävän harjoittelun tunteja, joissa opetusmenetelmänä oli samanaikaisopetus. Menetelmällä pyritään ottamaan huomioon ryhmän monenlaiset oppijat opetusta eriyttämällä.

Vieraat keskustelivat myös opettajankouluttajien ja opettajien kanssa niistä taidoista, tiedoista, arvoista ja asenteista, joita inklusiiviselta opettajalta vaaditaan. Alustuksena aiheeseen professori Anneli Lauriala luennoi vieraille inklusiivista opettajuutta edistävistä tekijöistä.

– Lisäksi Suomessa opettajan ammatti on arvostettu ja niinpä koulutukseen pyrkii paljon hakijoita, mikä merkitsee sitä, että koulutukseen saadaan parhaista parhaat, Kuru lisää.

Kaikki haastateltavat keuhuvat yhteen ääneen myös sitä, että Suomessa nuoren ei tarvitse tehdä lopullisia valintoja tulevaisuudestaan liian nuorena. Peruskoulu oli iso uudistus ja sen toteuttaminen osoitti suurta poliittista tahtoa ja halua koululaitoksen kehittämiseen.

Samaan hengenvetoon haastateltavat toteavat, että poliittista tahtoa ja resursseja tarvitaan jatkossakin, jotta kouluissa voidaan toteuttaa uudistusten mukanaan tuomat haasteet. Erityisesti Lapin harvaan asutuilla alueilla yhdysluokkaopetustaidot ja opettajan laaja-alainen kelpoisuus ovat tärkeitä edellytyksiä koulujen toiminnalle. Lisäksi tiimiopeettajuus edellyttää jatkuvaa opettajankoulutuksen sisältöjen uudistamista ja jatkokoulutuksen lisäämistä myös opettajankouluttajille.

– Kaiken kaikkiaan koulumme tulevaisuus näyttää varsin hyvältä. Opettajankoulutukseen tuleva opiskelija-aines on sitoutunutta ja avarakatseista, Kuru toteaa.

– Koulumme pyrkii palvelemaan kaikkia alueen lapsia olemalla turvallinen lähikoulu, joka vastaa monenlaisiin oppimisen haasteisiin. Myös tiimiopeettajuus eli opettajien välinen entistä tiiviimpi yhteistyö on valtaamassa alaa koulussamme, rehtori Jari Kuru kiteyttää. ●

Tanja Joonas | Sanna Hast | Paulina Koivuniemi | Tytti Kurtti

Kohti selkeämpää ja jaetumpaa tietoa ympäristöstä

”Tutkimuksesi näyttää hyvältä. Vielä kun olisin ymmärtänyt, mistä siinä on kyse!”
Kuulostaako tutulta? Pohjois-Suomen kestävä kehitys edellyttää tutkijoilta, ympäristöviranomaisilta ja asukkailta entistä läheisempää yhteistyötä ja selkokielistä vuorovaikutusta.

M Me tutkijat tuotamme usein tietoa, joka tavoittaa vain melko suppean akateemisen lukijakunnan. Jo opiskelijat kasvatetaan omaksumaan tieteellinen ja teoreettinen kirjoitus-tyyli. Käytännön kosketuspinta jää tutkimusteksteissä usein vähäiseksi. Samalla kuitenkin tutkimustiedon toivotaan välittyvän myös akateemisen lukijakunnan ulkopuolelle sekä päätöksenteon tueksi.

Alkuvuodesta Lapin Kansassa käytiin keskustelua Lapin asemasta pohjoisena periferiana, joka kohtaa monia ympäristöön liittyviä haasteita. Lapin oloja selvitetään monissa eri ohjelmissa ja hankkeissa, eikä aina ole selvää kuka tekee mitään ja missä. On tärkeää kysyä, millaista tietoa ympäristösuunnittelussa käytetään. Mitä tietoa ympäristön käytön ja ympäristöhankkeiden päätöksentekoon välittyy ja miksi? Entä kenen tieto on päätöksiä tehtäessä ratkaisevaa?

Näihin kysymyksiin pyrkii vastaamaan tutkimus- ja kehittämishanke Tieto ympäristön käytön suunnittelussa ja päätöksenteossa. Se jakautuu Arktisen keskuksen vetämään kokoavaan hankkeeseen ja kahteen osahankkeeseen, joista vastaavat oikeus- ja yhteiskuntatieteiden tiedekunnat.

Hankkeessa tehdyn kyselytutkimuksen mukaan eri alojen ympäristöviranomaiset käyttävät tutkimustietoa lähinnä erilaisten projektien suunnitteluvaiheissa, eivät niinkään lopullisissa päätöksenteossa. Akateemisen tutkimuksen tulosten suora hyödyntäminen ympäristöpäätöksenteossa näyttäisi olevan suhteellisen vähäinen tutkimustiedon määrään nähden.

Osallistavaa suunnittelua ja oikeudellista ohjausta

Asukkaiden ja muiden toimijoiden omaa ympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon osallistumisen uskotaan johtavan aidosti kestävämpään ympäristön monikäyttöön, jossa huomioidaan ekologiset, taloudelliset ja sosiokulttuuriset näkökulmat. Tämä edellyttää tiedon jakamista mahdollisimman laajasti kansalaisten, tutkijoiden, konsulttien, yhteisöjen ja päätöksentekijöiden välillä. Toisaalta nykyisiä osallistavan suunnittelun menetelmiä ovat kritisoineet niin kansalaiset, asiantuntijat kuin mediakin.

Yhteiskuntatieteiden tiedekunnan osahankkeessa tutkitaan ympäristöhallinnointia juuri osallistavan suunnittelun toimivuuden näkökulmasta. Tapaustutkimuskohteina on kaksi ympäristönkäyttöön liittyvää prosessia: Pohjois-Muoniossa vuosien 2006–2007 taitteessa käyty metsäkiista sekä edelleen meneillään oleva Mielmukkavaaran tuulivoimalahanke.

Molemmissa tapauksissa toteutettiin osallistavan suunnittelun prosessi. Kestävän ympäristön monikäytön sijaan molemmissa tapauksissa riitaannuttiin. Alustavien tulosten perusteella tiedon rooli ei ole ollut neutraali, vaan keskeiseksi on noussut eri toimijoiden kyky yhdistellä erilaisia tietoja arvosidonnaisiin tavoitteisiin ja oikeuttaa näitä tavoitteita tietyissä paikallisissa konteksteissa.

Oikeustieteiden tiedekunnan osahanke tarkastelee Tietohankkeen kysymyksiä ympäristösääntelyn, kuten kaavoi-

tuksen, ympäristövaikutusten arvioinnin ja ympäristölupien näkökulmasta. Sääntely muodostaa kehyksen ympäristötiedon hallintaan esimerkiksi kaavoituksessa ja sovittaa yhteen kootun tiedon pohjalta maankäytön eri muotoja ja intressejä.

Verkkosivustolla kootusti tietoa

Hankkeessa tehdyn tutkimuksen perusteella ympäristöä koskeva tieto on varsin hajallaan kansalaisilla, tutkijoilla, konsulteilla ja virastoissa. Asukkaat eivät läheskään aina tiedä, miten he voivat vaikuttaa ympäristöönsä keskeisesti muuttaviin toimenpiteisiin. Toisaalta virkamiehillekään ei ole aina selvää, mitä tutkimuksia alueella on meneillään sekä miten ja missä muodossa asukkaille pitäisi asiasta tiedottaa.

Tieto-hankkeessa on tekeillä verkkosivusto, jossa kerrotaan ympäristöön kohdistuvista hankkeista ja päätöksenteon oikeudellisista prosesseista. Ympäristöhankkeet ja alueella toimivat tutkimushankkeet kootaan kartalle,

joka havainnollistaa niiden kirjoa Lapissa ja josta esimerkiksi asukkaiden on helppo nähdä kotipaikkaansa koskevat hankkeet. Sivuston tavoitteena on osaltaan edistää eri toimijoiden tietoisuutta ympäristöä koskevasta päätöksenteosta.

Hankkeessa kiinnitetään erityistä huomiota asioiden selkeään ilmaisutapaan. Myös kyselyyn vastanneet ympäristöviranomaiset toivoivat lyhyitä ja selkeitä tiivistelmiä tutkimuksista, koska tiivistähtistä arkea on usein vaikea saada kohtaamaan tieteellisen tekstin ”hyvännäköisten” mutta vaikeasti ymmärrettävien ja sisäistettävien päätelmien kanssa. ●

Kirjoittajat työskentelevät hankkeessa tutkijoina ja suunnittelijana.

Yhteiskuntatieteiden osahanke
Osallistava suunnittelu – Menetelmien kehittäminen
järjestää osallistavaan suunnitteluun liittyvän työpajan 14.10.2011
Arktisessa keskuksessa. Työpajan teemana on pohtia osallistumista
ja vaikuttamista ympäristönkäytön suunnittelussa
sekä päätöksenteossa.

Ympäristöä koskevaa tutkimustietoa on paljon, mutta tiedon välittämisessä päätöksentekijöiden hyödynnettäväksi on vielä tekemistä. Arktisen keskuksen sekä oikeus- ja yhteiskuntatieteiden tiedekuntien yhteinen hanke tarttuu tähän ja pyrkii muun muassa edistämään tutkijoiden, ympäristöalan virkamiesten ja kansalaisten vuorovaikutusta. Kuvan työmaa ei liity hankkeeseen.

Tieto ympäristön käytön suunnittelussa ja päätöksenteossa (2010–2012)

- Lapin yliopiston tutkimus- ja kehittämishanke käsittelee ajankohtaisia ympäristöpäätöksenteon liittyviä teemoja tiedon hallinnan näkökulmasta.
- Hanketta johtaa professori Paula Kankaanpää ja projektipäällikkönä toimii erikoistutkija Jukka Jokimäki Arktisesta keskuksessa. YTK:n osahanketta johtaa ympäristösosiologian lehtori Leena Suopajarvi ja OTK:n osahanketta ympäristöoikeuden professori Kai Kokko.
- Julkaisuja mm. Kai Kokon toimittama ”Kysymyksiä saamelaisten oikeusasemasta” -kirja (2010)
- Hanketta rahoittavat Euroopan aluekehitysrahasto (Lapin liitto), Lapin yliopisto ja osallistujayritykset FCG Finnish Consulting Group Oy, Lapin vesitutkimus Oy ja Pöyry Environment Oy.

Olli Tiuraniemi

Arktinen muotoiluverkosto

Taiteiden tiedekunnassa on käynnistetty useita hankkeita, joiden pyrkimyksenä on kehittää ja nostaa esille arktista muotoilua.

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan dekaani Timo Jokelan mukaan arktinen muotoilu on tiedekunnassa jatkuva prosessi, jossa tarkastellaan pohjoisen erityisolojen muotoilulle asettamia haasteita ja mahdollisuuksia. Jokelan mukaan arktinen on ehdottomasti nähtävä mahdollisuutena eikä uhkana.

– Ensinnäkin arktinen voidaan ymmärtää attrakiona, visuaalisena, kulttuurisena ja jopa mytologisena lisäarvona erilaisille muotoilutuotteille. Tämä liittyy läheisesti ainakin matkailuun. Toiseksi arktinen muotoilu on muotoilua arktisiin olosuhteisiin kestävän kehityksen näkökulmasta. Enkä tarkoita tällä vain luontoa, vaan myös kulttuurisia ja sosiaalisia haasteita, kuten esimerkiksi alkuperäiskansojen asemaa, pitkiä välimatkoja, väestön ikääntymistä ja elinkeinon muutoksia. Kolmanneksi arktinen voidaan ymmärtää eräänlaisena laboratoriona, jonka erityisolissa kehitetyt muotoilu- ja toimintamallit voidaan siirtää erityisolosuhteisiin myös muualla maailmassa, Jokela pohtii.

Yliopiston muotoiluhankkeiden tavoitteena on punoa arktiselle alueelle kestävä arktinen muotoiluverkosto, jossa yhdistyvät tutkimus, koulutus ja yritysten välinen yhteistyö. Jokelan mukaan hankkeet liittyvät läheisesti yliopiston strategiaan kärkiin sekä kesällä perustettuun Arktisen yliopiston temaattiseen muotoiluverkostoon. Hankkeissa konkretisoituu myös alueellinen yhteistyö Rovaniemen Kehitys Oy:n ja alueen yritysten kanssa.

– Olemme liikkeellä kahdella rintamalla. Toisaalta pyrimme luomaan taiteiden tiedekunnan ympärille kansainvälistä verkostoa, joka tukee pohjoisen osaamisemme kehittämistä ja tunnetuksi tekemistä. Toisaalta toimimme alueellisesti

ja tuomme oman panoksemme Rovaniemen ja Lapin elinkeinoelämän kehittämiseen. Teemme muotoilun laajenevia mahdollisuuksia tunnetuksi alueen yrityselämän ja julkisen sektorin parissa. Lopultahan muotoilussa on kysymys paremman elämän suunnittelusta, Jokela sanoo.

Arktinen muotoilu haastettu

Toukokuussa 2011 alkaneessa ja vuoden 2012 lopussa päättyvässä Arktinen muotoilu haastettu -hankkeessa käynnistetään prosessi, jolla Rovaniemi ja Lapin yliopisto pyritään nostamaan kansainvälisesti tunnetuksi arktisen muotoiluosaamisen keskuksiksi. Hankkeen toteuttavat Rovaniemen Kehitys Oy ja Lapin yliopisto.

Rovaniemen Kehityksen roolina on nostaa esille hyviä arktisen muotoilun käytänteitä paikallisista yrityksistä. Alueellisena tavoitteena on käynnistää vilkas vuoropuhelu muotoilusta ja siihen liittyvistä haasteista Lapin yliopiston, Arktisen yliopiston, Rovaniemen ammattikorkeakoulun ja yrittäjien välille.

Lapin yliopisto puolestaan keskittyy tutkimukseen ja koulutukseen sekä yrityskontaktien edistämiseen Arktisen yliopistoon perustetun kansainvälisen muotoiluverkoston kautta.

– Arctic Sustainable Arts and Design -verkostoon kuuluu nyt 21 yliopistoa ja tutkimusinstituuttia Suomesta, Norjasta, Ruotsista, Islannista, Skotlannista, Venäjältä, USA:sta, ja Kanadasta. Verkoston perustaminen on lupaava alku monimuotoiselle yhteistyölle, jossa muotoilun ja taiteen opetus sekä tutkimus käyvät kansainvälistä vuoropuhelua keskenään, Jokela listaa.

Valokuva: Marko Junttila

WDC2012 Helsinki–Rovaniemi

Arktinen muotoilu nousee esille myös Helsingin muotoilupääkaupunkivuodessa. Rovaniemen ja Helsingin yhteistyösovimuksen mukaan arktisen muotoilun sisältöjen esille nostamisesta vastaavat Rovaniemen Kehitys Oy ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta.

World Design Capital 2012 Helsinki–Rovaniemi -hankkeen tavoitteena on synnyttää uusia muotoilu- ja luovien alojen toimintamalleja, jotka jalkautuvat vuoden aikana myös muualle Suomeen. Vuosi tarjoaa Lapin muotoiluosaamiselle ja siihen liittyville hankkeille hyvän markkinointimahdollisuuden kansallisesti ja kansainvälisesti eri tapahtumien kautta.

– Rovaniemen ja Lapin muotoilutapahtumat liittyvät asumiseen, liikkumiseen, hyvinvointiin, luoviin aloihin ja matkailuun. Näillä aloilla arktinen asettaa erityishaasteita tuote- ja palvelukehittämiselle sekä liike- ja innovaatiotoiminnalle. Tapahtumien kirjo tulee olemaan moninainen: design-juna Helsinkiin, muotoilun olohuone kaupungille, kansainvälisiä esiintymisiä yliopiston ex-vaihto-opiskelijoiden voimin, seminaareja ja yleisötapahtumia, jotka tekevät muotoilun monimuotoisuutta tunnetuksi, Jokela tarkentaa.

Yhteistyötahoja ovat pk-yritykset, koulutusorganisaatiot ja julkinen sektori.

LaplandSnowDesign

Yksi arktisen muotoilun konkreettinen esimerkki on LaplandSnowDesign-hanke, jonka tavoitteena on muotoiluosaamisen, lappilaisen talvitaiteen ja -tapahtumien sekä lumi- ja jäärakentamisen yhdistäminen ja kehittäminen vientituotteeksi koulutusorganisaatioiden ja yritysten yhteistyönä. Tarkoituksena on kehittää kansainvälisesti kilpailukykyinen palveluinnovaatio, jonka avulla Lapin monialaista lumiosaamista voidaan hyödyntää erilaisten tapahtumien ja matkailukohteiden palvelutarjonnassa.

– Hankkeessa kehitetään lumi- ja jääympäristöjen suunnittelu- ja toteutustapoja sekä markkinoinnin toimintakonsepteja. Toiminnassa hyödynnetään käyttäjälähtöisen suunnittelun, palvelumuotoilun, ympäristö- ja yhteisötaiteen sekä elämysteollisuuden työskentelytapoja. Yrittäjät saavat hankkeen avulla valmiuksia haastavien lumi- ja jääympäristöjen toteuttamiseen yhdistämällä voimavarojaan, hyödyntämällä erilaisia asiantuntija-alueitaan, kehittämällä osaamistaan sekä käyttämällä uusinta tekniikkaa. Tavoitteena on erottautua muotoilun avulla vallitsevasta kopioivasta lumirakentamisesta, Jokela sanoo. •

Susanna Parikka

Vuorovaikutusta yli rajojen – Barentsin kirjastot koolla

Pohjoisen alueen kirjastoammattilaisilla, yli valtioiden rajojen, on yhteinen ymmärrys pohjoisessa elämisestä ja karuista olosuhteista. Heitä yhdistää myös valmius ja kiinnostus kirjastojensa kehittämiseen. Barentsin alueen kirjastokonferenssissa elokuun lopulla Rovaniemellä tulivat esiin ajankohtaiset pohjoisen kirjastomaailman näkymät.

Barentsin alue kattaa Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoiset alueet sekä Luoteis-Venäjän. Alue on enimmäkseen harvaan asuttua, mutta sisältää myös suuria ja keskisuuria kaupunkeja, kuten Murmansk, Arkangeli, Rovaniemi, Luulaja ja Tromssa. Kirjastojen ja niiden muodostaman verkoston merkitys tällä pitkien etäisyyksien ja harvan asutuksen alueella on suuri. Pienissä kunnissa kirjasto on ikkuna maailmaan, sosiaalisen elämän keskus, elämysten ja tiedon tarjoaja. Kaupunkeihin sijoittuvat opiskelun ja tutkimuksen yliopisto- ja korkeakoulukirjastot. Alueelle omaleimaisinta kirjastopalvelua ovat yhteispuhjoisimmat, kolmen valtakunnan alueella toimivat kirjastoautot.

Pohjoisella kansainvälisellä kirjastoyhteistyöllä on pitkät perinteet jo 1960-luvulta asti, jolloin aloitettiin Pohjoiskalotin yhteistyöllä, joka laajeni käsittämään myös Venäjän ja muut arktiset alueet (mm. Polar Libraries Colloquy -kokoukset). Barentsin kirjastokokoukselle erityis-

tä on laaja kattavuus – alusta lähtien on koottu yhteen kirjastoammattilaiset kaikilta kirjastosektoreilta: yleisistä, tieteellisistä ja erikoiskirjastoista.

Tulevaisuus täynnä mahdollisuuksia

Barentsin alueen kirjastojen tulevaisuudennäkymät ovat vahvasti kytköksissä alueen yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen kehitykseen, mm. mahdolliseen alueen luonnonvarojen laajamittaiseen hyödyntämiseen ja väestömäärän muutoksiin. Tieto- ja viestintätekniiikan huiumat kehitysnäkymät ovat todellisuutta myös pohjoisessa: kirjastojen on muututtava virtuaalisen ajan myötä, edelleen tiivistä seurattava kehitystä ja jatkossakin otettava käyttöön uudet tekniset edistysaskeleet. Sosiaalisen median käyttö kirjastoissa vahvistuu entisestään ja sen avulla kehitetään uusia, vuorovaikutteisia palveluja. Myös lukulaittekehityksen mullistus jatkuu. Tulevaisuuden laitteilla voidaan vähentää etäisyys- ja kieliongelmiä merki-

tystä, mutta vasta sitten kun laitteita on kaikilla ja ne ovat helppokäyttöisiä. Sitteenkin vielä kirjastoja pohjoisessa tarvitaan, mutta rooli muuttuu: siinä painotuvat metadatan tuottaminen ja yhteydet kustantajiin.

Tohtori Regis Rouge-Oikarisen tutkimustulosten mukaan keskeinen tekijä valtioiden rajat ylittävän yhteistyön onnistumisessa on toiminnan hallinnointi. Onnistuneen rajat ylittävän yhteistyön tulee perustua paikallisiin tarpeisiin ja aidosti vastavuoroiseen yhteistyöhön lähellä osallistujia, lähtökohtana yhteiset haasteet. Mutta kuunnellaanko ruohonjuuritason ääntä jatkossa Barentsin alueen suurista kysymyksistä päätettäessä, jos esimerkiksi luonnonvarojen mittava hyödyntäminen alkaa?

Rouge-Oikarinen näkee kirjastojen tulevaisuuden mahdollisuuksien nousevan nykyisistä vahvuuksista: kirjasto on paikana neutraali ja kirjastoilla on jo rajat ylittävät verkostot. Kirjastot voisivat luoda

Barentsin alueen kirjastokonferenssille loi hienot puitteet Rovaniemen uusi kulttuuritalo Korundi.

kattavan tietojärjestelmän sekä kohdentaa ja popularisoida tietoa. Avainrooli voisi olla asiakkaiden yhdistäminen: arktisten ja Barentsin alueita koskevan tiedon levitys ja popularisointi, uusien ajatusten kerääminen keskustelutilaisuuksissa ja seminaareissa, alueen sosioekonomisen kehityksen seuranta ja asiakkaiden näkemysten koonti. Oman nyanssinsa kirjastojen rooliin alueensa tiedonvälittäjänä tuo EU:n arktisen informaatiokeskuksen mahdollinen sijoitus Rovaniemelle.

Kokouksessa vahvistui sekä kirjastojen keskinäinen verkostoituminen että pohjoinen identiteetti. Yhteinen pohjoinen voima ansaitsisi tulla esiin myös Helsingissä elokuussa 2012 järjestettävässä maailman suurimmassa kirjastoalan kokouksessa IFLAssa. ●

Kirjoittaja on
Lapin korkeakoulukirjaston johtaja

Kartta: Arktinen keskus, Lapin yliopisto

Barents Library Conference

- 24.–26.8.2011
- nyt 19:s kerta
- joka toinen vuosi Barentsin alueen eri maissa
- edellisen kerran Suomessa Kemissä 2003
- teemana vuorovaikutus
- mukana yli 150 kirjastoalan ammattilaista Suomesta, Ruotsista, Norjasta ja Venäjältä

Uusi teknologia on jo kirjastoissa

Barentsin kirjastokonferenssissa luodattiin sitä, kuinka uutta mobiiliteknologiaa voidaan hyödyntää kirjastoissa. Yhtenä esimerkkinä tästä ovat QR-koodit.

QR-koodi (Quick Response) on Japanissa kehitetty kaksiulotteinen viiva-koodi, jossa sisältää linkin tietylle sivustolle. Koodin avulla voidaan kertoa esimerkiksi tuotteista, palveluista ja lisätiedon lähteistä.

Koodi luetaan esimerkiksi älypuhelimella siihen ladatulla ilmaisella sovelluksella: käyttäjä kohdistaa puhelimensa koodiin, jolloin sovellus tunnistaa sen ja avaa linkin.

Esimerkiksi Norjan kansalliskirjastossa QR-koodeja on hyödynnetty monin tavoin: niiden avulla on muun muassa esitetty lisätietoja kirjoista, lehdistä ja näyttelyesineistä, hallinnoitu kokoelmavarastoja sekä tuotu mobiilisovelluksia käyttäjien ladattaviksi.

QR-koodi Lapin korkeakoulukirjaston
Juolukka-tietokantaan

Kotlas

Vihertyvä Arktis

Maapallon mittakaavassa arktinen alue ja muut pohjoiset alueet muodostavat uuden älyllisen haasteen, joka tuo mukanaan tieteellistä tutkimusta ja yhteistyötä, uusia aluevaltauksia sekä aktiivista tieteellistä osallistumista kuten 1700- ja 1800-luvuilla, jolloin maailmanlaajuinen tutkimusmatkailu perustui tieteellisiin tavoitteisiin.

Tämän uuden älyllisen haasteen parissa työskenneltäessä tulee keskittyä paitsi tutkimukseen ja tiedeyhteistyöhön myös arktisen alueen maiden ja koko maailmanyhteisön edustajien väliseen poliittiseen keskusteluun; asia tulee nostaa globaalille tasolle.

Tässä valossa arktisen alueen maiden yliopistojen ja tutkimuslaitosten välinen yhteistyö sekä uusien, globaalien tiedeprojektien luominen ovat nousseet entistä tärkeämpään asemaan. Syy tähän on yksinkertainen: Ilman kattavaa ja vahvaa tieteellistä perustaa pohjoista koskevat perusteellisetkin toimintasuunnitelmat onnistuvat vain osittain.

Käy yhä selvemmäksi, että ilmastonmuutos on pian suurin ihmisten hyvinvointia ja elämää uhkaava tekijä kaikkialla maailmassa. Ilmeisesti juuri tästä syystä arktisen alueen merkitys on korostunut. Bangladeshilaisen ministerin sanoin: “Bangladeshin tämän vuosisadan suurin turvallisuusuhka ei liity Intian ja Pakistanin sotilaalliseen voimaan, vaan jään sulamiseen maapallon toisella puolella.”

Siksi arktisen alueen kestävä kehitys tulee korostaa paitsi kahdeksassa arktisen alueen maassa myös kansainvälisillä foorumeilla, joissa kaikki maailman valtiot ovat edustettuina. Arktisen alueen tulevaisuus heijastuu koko maailman tulevaisuuteen – ja päinvastoin. Ilman vihreitä arvoja arktinen alue katoaa tulevien vuosisatojen aikana.

Median mukaan arktisen alueen profilia hallitsevat sen suuret kaasu- ja öljyvarat; alueen fossiilisten polttoainesten varasto vastaa jopa neljännessä maailman käyttämättömistä energiavaroista. Monesti silti unohdetaan, että olemme arktisella alueella olleet edelläkävijöitä puhtaan energian käytössä. Esimerkiksi Islanti ja Norja ovat maailman huipputasoa puhtaan energian käytössä. Nykyinen energiantuotantomme perustuu järjestelmälliseen geotermisen energian ja vesivoiman hyödyntämiseen: sähkö ja lämpö tuotetaan täysin puhtaasti ja ympäristöystävällisesti. Ehkä juuri tästä syystä maamme vetää puoleensa ulkomaisia investointeja: alumiinisulattoja, tiedontalennuslaitoksia ja muita energiaintensiivisiä toimialoja, joille kiinteähintainen, turvattu ja puhdas energia merkitsevät valtavaa kilpailuetua.

Puhdas energia ja luonnonvarojen kestävä käyttö voisi-

vat muodostua arktiselle alueelle luotavan vihreän profilin kulmakiviksi. Valtamerissämme elää tärkeitä kalakantoja, jotka voivat päätyä uhanalaiseksi, jos emme pysty sopimaan näiden kriittisten resurssien hoitamisesta. Vaikka toimivia esimerkkejä löytyykin, on valitettavasti myös sattunut epäonnistumisia. Tämän takia kalakantojakin tulee hoitaa tieteellisesti määriteltyjen kiintiöiden pohjalta.

Jään sulaminen avaa uusia merireittejä Aasiasta Amerikkaan ja Eurooppaan. Uudet reitit mullistavat maailmankaupan kuten Suezin kanava sata vuotta sitten. Miten arktisten merialueiden kasvavaan laivaliikenteeseen tulisi suhtautua? Miten varaudumme ympäristöuhkiin ja kannamme samalla vastuun uusien mahdollisuuksien hyödyntämisestä? Tämä muodostuu suureksi haasteeksi matkalla kohti vihreämpää Arktista.

Yhteisö rakenteemme ja arktisten askareidemme tulee entistä suuremmissa määrin perustua vihreisiin arvoihin. Tässä suhteessa meillä on paljon opittavaa pohjoisen alkuperäiskansoilta. Arktisen neuvoston virallisina jäseninä he voivat välittää tärkeän viestin muulle maailmalle: kunnioitakaa niiden tietoa, jotka ovat eläneet luonnossa luonnon ehdoilla vuosisatojen ajan; kuunnelkaa heitä ja antakaa heille oikeudet osallistua globaalien organisaatioiden päätöksentekoon.

Ilmastonmuutos etenee arktisella alueella kolme kertaa nopeammin kuin suurilla mantereilla. Tämän vuoksi alueemme voisi toimia vihreän tulevaisuuden visiona ja todisteena siitä, että visio voidaan saavuttaa. Näin arktinen alue opastaa myös muualla löytämään ongelmiin oikeat ratkaisut.

Tehtävä ei ole helppo, mutta se on älyllisesti haastava ja tarjoaa yliopistoille mahdollisuudet tehdä huippututkimusta sekä toimia suunnannäyttäjänä uusien havaintojen, tieteellisen keskustelun ja edistyksen suhteen.

Teksti on lyhennelmä Islannin presidentin Ólafur Ragnar Grímssonin puheesta, jonka hän piti Arktisen yliopiston 10-vuotisjuhlaseminaarissa Rovaniemellä 8. kesäkuuta 2011.
Käännös: Aimo Tattari

Maarit Tenhusen ohilaukaus

Opiskelupalveluissa suunnittelijana toimivan Maarit Tenhusen sukujuuret johtavat vanhan Sompion Korvasen kylään, josta hän on saanut veren perintönä kiinnostuksen metsästä ja kalastusta kohtaan.

– Kuljin jo nuoruudessa isän mukana erällä. Sodankylän Kelujärvellä oli luonnollista, että myös tytöt kulkivat metsällä siinä missä pojatkin, Maarit sanoo.

Maarit kulkee edelleen metsällä rentoutumassa ja vapaa-aikaa viettämässä. Hän on erityisen kiinnostunut maalinun pyynnistä ja sorsastuksesta. Jänistä hän pyytää lumien aikana. Maaritin mukaan naisilla metsästyksen ei liity samanlaisia paineita kuin miehillä.

– Naisilla ei ole liipaisinsormi yhtä herkässä kuin miehillä. Heidän ei tarvitse tyhjentää koko lipasta jokaiseen kahahduksen. Naisia ei kiusaa myöskään se, jos laukaus menee ohi. Itse käytän aseena pienoiskivääriä, joka vaatii aseensikin puolesta haulikkoa enemmän harkintaa.

Maarit pyytää maalintuja Rovaniemen ympäristössä pääasiassa valtion mailla. Hän on huomannut, että teeriä, metsoja ja koppeloita on tänä syksynä tavallista enemmän.

– Tämä johtuu siitä, että tänä kesänä metsässä on ollut paljon hiiriä ja myyriä. Poikueita uhkaavat pedot ovat olleet hiirien kimpussa, ja näin linnut ovat päässeet rauhassa kehittymään aikuisiksi. Lisäksi osa linnuista ehti tehdä tänä kesänä kaksi poikuetta.

Metsästyksessä Maaritia viehättää luonnossa kulkeminen ja ruuan laittaminen itse pyydetystä saaliista. Perheen molemmat vanhemmat metsästävät, joten lihaa tai kalaa ei tarvitse ostaa kaupasta. Maarit on mukana myös metsästysseuratoiminnassa. Seurassa asiat tehdään porukalla, eikä nainen seuran toiminnassa ole enää harvinaisuus. On kuitenkin yksi soppa, johon naiset eivät kauhaansa laita.

– Hirvipeijaisten valmistelu on miesten oma juttu. Me naiset annamme suosiolla miesten valmistaa hirvikäristyksen peijaisiin.

Kesäisin Maarit viettää paljon aikaa Inarinjärvellä, jossa hänen perheellään on mökki. Maarit on erityisen ihastunut Inarinjärven moninaisuuteen: järvi voi olla hiljainen, myrskyvä, kirkas tai peilityni.

– Tänä kesänä saimme hiltat ja mustikat Inarilta. Inarilta saamme myös talven kalat.

Luonnossa Maaritilla on aikaa istua puun juurella vaikka kokonainen päivä, jos hän sille tuulelle sattuu.

– Eikä se haittaa, vaikka laukauskin menee ohi riistan. Aina ei tarvitse osua, Maarit pohtii.

Olli Tiuraniemi

> Maaritin linkit

www.metsastajaliitto.fi – Suomen Metsästäjäliiton kotisivut

riista07.onet.tehonetti.fi/lappi – Lapin riistanhoitopiirin kotisivut

www.luontoon.fi – Metsähallituksen verkkopalvelu

Työ ei lopu koskaan

Opintotuen sitominen indeksiin. Ylioppilasliikkeen vuosien tavoite täyttyi vihdoon keväällä.

– Se on valtakunnallisesti isoin voitto viime aikoina, kertoo LYYn hallituksen puheenjohtaja Hannu Mällinen.

Seuraavia avauksia mietitään parhaillaan. SYLiltä odotetaan muun muassa kannanottoa esitykseen, jossa opintotukea muutettaisiin yhä lainapainotteisemmaksi.

– Asioilla on monta puolta, joten mielipiteissään ei kannata olla liian ehdoton. Ihmetyttää silti, miksi yhden kansanryhmän oletetaan käyttävän lainaa perustoimeentuloon, Mällinen kysyy.

Matkailututkimusta opiskelevan Mällisen puheenjohtajuusi on puolivälissä.

– Kevät meni opetellessa hommia, nyt syyskaudella pääsee paremmin vaikuttamaan.

Nykyiseen tehtäväänsä hän päätyi ainejärjestön ja tiedekuntaneuvoston kautta. Valinta oli poikkeuksellinen, sillä hän nousi puheenjohtajaksi edellisen hallituksen ulkopuolelta.

– Taustalla ajatuksena on yhteisen hyvän eteen toimiminen, niin ylevaltä kuin se kuulostaakin. Vaikka puheenjohtajan pestin vuoksi opinnot ovat vuoden telakalla, en ole katunut. Olen oppinut paljon, ja verkostoja on syntynyt, Mällinen kertoo.

Korkeakoulukenttä on myllerryksessä. Mihin suuntaan se muuttuu ja kehittyy, on vielä hämärän peitossa.

– Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen dualimallista täytyy pitää kiinni. Yhteistyön este se ei kuitenkaan ole, Mällinen näkee.

Haapajärveltä kotoisin olevalle Mälliselle Lapin yliopisto oli luonnollinen valinta, koska hän halusi pääaineekseen matkailututkimuksen. Lukion jälkeisten parin väli vuoden jälkeen oma juttu löytyi.

– Työurien pidentäminen on myös SYLin mieleen. Helpoa ratkaisua ei ole siihen, kuinka jokaiselle löytyisi mielekäs ala kohtuullisessa ajassa, Mällinen pohtii.

Parannettavaa olisi esimerkiksi aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisessa, jotta alaa vaihtaessa ei tarvitsisi aloittaa opintoja aivan alusta.

– Onneksi Lapin yliopistossa on viime aikoina kehitetty joustavuutta korvaavuuksiin ja panostettu opettajatuotointiin, Mällinen toteaa tyytyväisenä.

Puheenjohtaja on huomannut, että pienen yliopiston etu on tietynlainen yhteenkuuluvuuden tunne ja hyvä ilmapiiri. Isoja skismoja tiedekuntien välillä ei ole. Myös LYYllä on hyvät suhteet yliopistoon ja järjestö koetaan asialliseksi neuvottelukumppaniksi.

SYLin asiantuntemusta pyritään tuomaan esille yhä enemmän.

– Tavoite on, että SYL on se taho, johon otetaan ensimmäisenä yhteyttä, kun kaivataan tietoa opiskelijoita ja yliopisto-opiskelua koskevista asioista. Myös täällä meillä yritämme tehdä LYYn toimiston väkeä tutummaksi.

– Opiskeluajat, toimeentulo ja opinahjon säilyminen sekä LYYn kehittäminen järjestönä. Siinä riittää työtä, Mällinen tiivistää.

Johanna Sarriola

Hannu Mällinen

- LYYn hallituksen puheenjohtaja
- opiskelee matkailututkimusta neljättä vuotta
- harrastaa liikuntaa, valokuvausta ja luonnossa kulkemista. Luontokuvauksesta kertyy myös lisätienestää.
- intohimona pohjoisuus ja kaikki siihen liittyvä

Palveluita ikäihmisille

Kolmisen vuotta sitten Maarit Simoskassa heräsi parinkymmen toimittajavuoden jälkeen uinumassa ollut sosiaalityöntekijä. Lapin yliopistossa sosiaalityön koulutuksen saanut Simoska oli pitkään ihmetellyt, miksi ikäihmisille ei ole tarjolla riittävästi kunnallista tai yksityistä päivätoimintaa Rovaniemellä, vaikka yhteiskunnan yleisenä tavoitteena on, että 90 prosenttia yli 75-vuotiaista asuisi kotona. Kun vanha käsityökoulu Ounasvaaran kupeessa vapautui muusta käytöstä ja tuli vuokralle, Simoska havahtui toimittajasta yrittäjäksi ja päätti perustaa Veerantalo Oy:n.

– Veerantalon liikeidean lähtökohtana oli tarjota ikäihmisille paikka, jossa heitä odotettaisiin. Ajattelin, että vanhukset tarvitsevat tilan, jossa he saisivat ruokaa ja lämpöä sekä sosiaalisen yhdessäolon mukanaan tuomaa mielen virkistystä. Naisten käsityökouluna toiminut vanha hirsipirtti sopi liikeideaani erinomaisesti. Historiaa haviseva hirsirakennus suorastaan kutsuu ikäihmisiä luokseen, Simoska kuvaa.

Liikeidean vieminen käytäntöön osoittautui kuitenkin ajateltua työläämmäksi. Niinpä Simoska kypsytteli ideoita kouluttautumalla yrittäjyyteen ja ohessa hän järjesti Lähteentien pirtillä häitä ja hautajaisia, ilon ja surun päiviä, sekä syntymäpäiviä ja koulutustilaisuuksia.

Muutaman harjoitteluvuoden jälkeen alkuperäinen liikeidea on jälleen vahvistumassa.

– Nyt alkaa näyttää siltä, että ikäihmiset ovat oppineet tuntemaan Lähteentien pirtille johtavan polun. Vanhukset tarvitsevat palveluja, lämpöä ja läheisyyttä, elämäntarinoiden kuuntelijaa ja välittämistä. Siihen työhön ei ole koskaan liikaa tekijöitä, Simoska sanoo.

Tänä syksynä Veerantalo alkaa tuottaa palveluita mm. maahanmuuttajavanhuksille.

– Tarkoitus on perustaa vanhuksille kieliryhmiä eli esimerkiksi venäjänkielisille oma ryhmä. Vanhukset saavat pirtillä lounaan ja mahdollisuuden vertaistukeen. Lisäksi heidän terveyttään seurataan ja autetaan kielimuurista aiheutuvien ongelmien selvityksessä.

Yksi Veerantalon toimintalinja on, että vanhuksen voivat tulla pirtille silloin, kun heidän omaishoitajansa tarvitsee vapaapäivän.

– Lisäksi kehitteillä on mielenkevennyspäivä, joka pitäisi sisällään, lounaan, kahvia, seurustelua, muisteluksia, yhteislaulua ja kädentaitoja. Erityisesti pirtin yhteislauluhetket ovat jo tähän mennessä olleet erittäin suosittuja.

Hyvin käyntiin lähtenyt juhlapirttitoiminta jatkuu edelleen, ja lisäksi pirtillä järjestetään mm. kuukauden taiteilija -taidenäyttelyitä.

Kesän kynnyksellä Maarit Simoska teki ison ratkaisun, kun hän osti Lähteentien pirtin yritykselleen. Kauppa toisaalta sitoutti ja vapautti tekemään entistä kestävämpiä ratkaisuja liikeidean kehittämiseksi.

– Pirtillä on tiloja kolmessa kerroksessa ja kaupan myötä voin miettiä tilojen käyttöä kokonaisuutena. Tähän mennessä yrityksessä on ollut palkattuna yksi vakituinen työntekijä, mutta tulevaisuudessa tarkoitus on palkata yritykseen myös vanhustyöntekijä. Vakituisten ohella yritys työllistää freelance-pohjalta tarjoilijoita, ohjaajia, taiteilijoita, valokuvaajia sekä muusikoita, Simoska listaa.

Olli Tiuraniemi

Maarit Simoska

- valmistui Lapin yliopistosta yhteiskuntatieteiden maisteriksi sosiaalityön koulutusohjelmasta 1996
- työskennellyt toimittajana vuodesta 1985 lähtien Uudessa Rovaniemessä, Pohjolan Sanomissa ja Lapin Radiossa
- perusti Veerantalo Oy:n vuonna 2009
- osti Lähteentien pirtin Veerantalolle toukokuussa 2011

Väitökset

www.ulapland.fi/uutisarkisto

Digitaalinen valokuva valloitti maailman

Yhteiskuntatieteiden maisteri Pertti Pitkäsen väitöstutkimuksen mukaan digitaalisuus vei valokuvulta sen todistusvoiman ja kuvaajalta mahdollisuudet hallita kuvien käyttöä. Samalla digitaalisuus kuitenkin mahdollisti kuvien esittämisen maailmanlaajuisesti sekä edisti kuvallisen viestinnän vallankumousta.

Suomessa valokuvan digitaalinen murros tapahtui 2000-luvun taitteessa.

– Aiemmin valokuvaan liittyi lähes aina oletta, että se kuvasi luotettavasti todellisuutta. Digitaalisuus mahdollisti valokuvan kokonaisvaltaisen muokkaamisen, joten enää ei voida olettaa, että valokuvan esittävä hetki olisi joskus ollut. Digitaalista valokuvaa onkin osattava tulkita aivan uudella tavalla, koska tietoverkkoon ladattua valokuvaa voidaan muuttaa jatkuvasti eikä se saavuta koskaan lopullista muotoaan, Pitkänen toteaa.

Tutkimuksen mukaan digitaalisuus muutti valokuvaajan mahdollisuuksia hallita oman työnsä käyttöä. Analogisen kuvan alkuperäisyys voitiin aina todentaa negatiivin tai kuvaoriginaalin kautta, ja valokuvan ottaja pystyi itse tuhoamaan kuvaoriginaalinsa.

– Nykyisin valokuvaaja menettää digitaalisen kuvansa hallinnan samalla kun hän toimittaa valokuvan eteenpäin: samasta kuvasta voi yhtä aikaa olla rajaton määrä originaaliin verrattavia kopioita eikä kuvaoriginaalia voi pyytää takaisin. Valokuvat muuttuvat maapalloa kiertäviksi, isännätömiksi kuvamaailman sirpaleiksi, Pitkänen kuvailee.

Toisaalta digitaalisuus on mahdollistanut valokuvulle uudenlaisen maailmanlaajuisen ulottuvuuden ja samalla edistänyt kuvallisen viestinnän vallankumousta. Tutkijan mukaan globaaliin kuvallisuuteen liittyy kuitenkin myös eettisiä ja moraalisia

huolen aiheita.

– Kukaan ei käytännössä voi valvoa kuvien käyttöä sen jälkeen, kun ne on laitettu verkkoon ladattaviksi. Toisaalta uuden kuvallisen kulttuurin myönteisenä puoleena on se, että digitaalinen valokuva tarjoaa lähes rajattomat mahdollisuudet opettamisen ja oppimisen välineenä, Pertti Pitkänen arvioi.

Väitös 21.5.2011

Pertti Pitkänen: *Transparentti media: Valokuva digitaalisen kuvantamisen aikakaudella – valokuvan moderni, postmoderni ja globaali tulkinta*

Koululiikunnan opettaminen kaipaa uudistusta

Kasvatustieteen lisensiaatti Ari Kunnari keskittyy tutkimuksessaan liikuntaa opettavien kokemuksiin, toisin kuin yleisimmin koululiikuntaan liittyvissä tutkimuksissa. Tutkimus avaa uuden ajattelutavan liikunnan suunnitteluun, opettamiseen ja opettajan työhön.

– On tärkeää, että liikuntaan liittyviä kokemuksia ja merkityksiä tarkastellaan myös opettajien näkökulmasta, Kunnari sanoo.

Kunnarin mukaan kouluopetuksessa liikunnalliset taidot nähdään ja tuodaan esille edelleen liikuntalajien osaamisena ja oppilaan osaamista mitataan liikunnan lajitaitojen kautta.

– Näin toimitaan edelleen, vaikka viime vuosina suositaan ovat kasvattaneet liikuntamuodot, joissa ilmaisu ja esiintyminen ovat vahvasti mukana. Tällaisia liikuntalajeja ovat esimerkiksi lautailu tai skeittaus, Kunnari sanoo.

Kunnari nostaa tutkimuksessaan esille liikuntapääoma-käsitteen, joka muodostuu viidestä eri osa-alueesta: kilpailu, terveys, ilmaisu, yhteisöllisyys ja itsen kehittyminen. Opettajien oma liikuntapääoma näyttää ohjaavan liikunnan opetusta sekä

tapoja kohdata ja nähdä liikkuva oppilas.

– Näyttää siltä, että opettajat ehkä tahoastikin toimivat oman koulutuksensa rakenteiden ja yhteiskunnan terveyttä ja fyysisyyttä korostavien arvojen mukaisesti, minkä seurauksena koululiikunta ei tarjoa oppilaille riittävän monipuolisia kokemuksia liikunnasta. Ratkaisu ongelmaan voisi olla monipuolista liikuntapääomaa rakentava kokemuspohjainen liikunnanopetus, Kunnari pohtii.

Väitös 27.5.2011

Ari Kunnari: *Liikuntapääoma ja holistinen ihmiskäsitys liikuntaa opettavan työssä*

Nuorisoriolliset kaidalle tielle perheen ja ystävien tuella

Kasvatustieteen maisteri Valdas Rimkus tarkastelee sosiaalityön tutkimuksessaan, miten nuorisoriollisuutta voidaan ehkäistä panostamalla rikoksiin syyllistyneiden lasten ja nuorten sosiaaliseen tukeen.

Tutkimuksen mukaan lapsi- ja nuorisoriollisuuden ehkäisyssä olisi tehokkaampaa kääntää katsetta pelkistä rangaistuksista siihen, kuinka lapsen tai nuoren olemassa oleva sosiaalinen verkosto – kuten vanhemmat, ystävät, sisarukset, muut sukulaiset, naapurit ja koulu – voisi tukea lasta tai nuorta yhteiskuntaan sopeutumisessa sekä hyväksytyjen käyttäytymismallien omaksumisessa.

– Nykyjärjestelmässä rikosten ennaltaehkäisy on jätetty pääsääntöisesti oikeusjärjestelmän ja sosiaalialan ammattilaisten vastuulle. Se ei ole kuitenkaan tuonut toivottuja tuloksia, sillä yksilöä on vaikeaa saada takaisin yhteiskunnan jäseneksi ilman yhteisön osallistumista. Lapsena tai nuorena rikoksiin syyllistyneiden kohdalla olisikin parasta etsiä tasapainoa rangaistusten ja tukemisen välillä, tutkija sanoo.

Sosiaalityön käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että sosiaalityönteki-

jöiden ei tule keskittyä olemaan nuoren pääasiallinen tukija tai terapeutti, vaan tunnistaa mahdollisia tukijoita nuoren luontaisesta verkostosta ja rohkaista heitä nuoren tukemiseen. Lisäksi on tärkeää etsiä nuorelle uusia verkostoja sekä korjata olemassa olevien verkostojen puutteita.

– Kuvainnollisesti sosiaalityöntekijän tulisikin olla pelkän matkanjärjestäjän sijasta matkakumppani, jonka kanssa nuori voi jakaa tunteita ja käsityksiä. Luontaisesta sosiaalisesta ympäristöstä nuoren on mahdollista löytää muita matkakumppaneita, jotka voivat rohkaista häntä oikealle tielle, Rimkus havainnollistaa.

Tutkimuksessaan Rimkus luo sosiaalityön tutkijoiden ja ammattilaisten käyttöön mallin sosiaalisesta tuesta lapsi- ja nuorisorikollisuuden ehkäisemisessä. Malli määrittelee tärkeimmät sosiaalisen tuen muodot, joilla voidaan vaikuttaa nuorisorikollisuuden ehkäisemiseen.

Väitös 27.5.2011

Valdas Rimkus: *Bridging the Islands of Society: Modeling Delinquency Prevention Through Optimization of Social Support*

Tutkiva pienryhmätyöskentely haastaa koulu- matematiikan kulttuurin

Filosofian maisteri Anna-Maija Partanen tarkastelee väitöstutkimuksessaan tutkivan opiskelun ja tutkivan pienryhmätyöskentelyn soveltamismahdollisuuksia lukion matematiikan opetukseen. Tutkivassa opiskelussa keskeistä on opiskelijoiden yhteinen ongelmanratkaisu.

Etnografisen tutkimuksen keskiössä on opetuskokeilu, jonka tutkija järjesti toisen vuosikurssin pitkän matematiikan opiskelijoilleen rovaniemeläisessä lukiossa.

– Tutkiva pienryhmätyöskentely haastoi monia perinteisiä käsityksiämme matematiikan opiskelusta. On luotava uudenlaiset käsitykset esimerkiksi opiske-

lijän ja opettajan rooleista, opiskelijoiden keskinäisen vuorovaikutuksen tavoista, opiskelijoiden mahdollisuuksista osallistua ryhmän toimintaan sekä matematiikkaan liittyvistä uskomuksista ja arvoista, Partanen pohtii.

Partanen havaitsi, että tutkivassa työskentelyssä oppimista edistivät yhteisymmärrykseen pyrkiminen sekä omien ajatusten ilmaiseminen ja toisten kuunteleminen. Myös erimielisyyden osoittaminen, kysyminen ja omien väitteiden perustelu loivat oppimisen mahdollisuuksia. Onnistuakseen tutkiva opiskelu vaatii myös sen, että nopeiden ja pintapuolisten ratkaisuyritysten sijasta opiskelijat paneutuvat ongelmiin syvällisesti ja luovasti.

– Kokeilussa kävi kuitenkin ilmi, että yhtä lailla minä opettajana kuin opiskelijanakaan emme olleet tottuneet perustelemaan matemaattisia väitteitämme keskustellen. Sen sijaan väitteitä hyväksyttiin tai hylättiin joko luottaen toisten osallistujien auktoriteettiin tai nojautuen ryhmän yksimielisyyteen. Tämän vuoksi useita oppimisen mahdollisuuksia menetettiin.

Uudenlaisen keskustelukulttuurin lisäksi tutkivassa pienryhmätyöskentelyssä tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten oikeus osallistua pienryhmien keskusteluun jakautuu.

– Pienryhmissä saavat helposti puhua vain ne opiskelijat, jotka tuovat itseään vahvasti esille, ja muiden tehtäväksi jää kuunnella. Myös tyttöjen ja poikien erilaiset vuorovaikutustyyli tulisi huomioida. Tytöt hakevat usein yhtäläisyyksiä ajattelussaan, ja erimielisyyden osoittaminen voi olla heille vaikeaa; pojat puolestaan haastavat toisiaan ja väittelevät mielipiteistään sekä tuovat itseään vahvasti esille. Vuorovaikutuksen tyyli voi vaikuttaa merkittävästi oppimiseen pienryhmissä.

Väitös 28.5.2011

Anna-Maija Partanen: *Challenging the School Mathematics Culture: An Investigative Small-Group Approach. Ethnographic Teacher Research on Social and Sociomathematical Norms*

Teknologia osana käsityön oppiainetta

Kasvatustieteen lisensiaatti Miia Hast tarkastelee opetusfilosofisessa väitöstutkimuksessaan teknologian roolia osana käsityön perusopetusta.

– Suomen yleissivistävässä perusopetuksessa teknologiakasvatusta keskittyy pitkälti käsityön oppiaineeseen. Vuonna 2004 voimaan tulleet valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteet velvoittavat käsityön opetusta entistä selkeämmin muuhunkin kuin käden taitojen kehittämiseen, ja yhdeksi käsityön oppiaineen tavoitteeksi peruskoulussa on määritelty teknologia, Hast taustoittaa.

– Käsityön opetuksen tavoitteiksi ja sisällöiksi mainitaan esimerkiksi arkipäivän teknologian ilmiöiden ymmärrys, teknologiakulttuuriin perehtyminen, teknologisten tietojen ja taitojen soveltaminen sekä käsitys teknologian, kulttuurin, yhteiskunnan ja luonnon välisistä suhteista.

On kuitenkin epäselvää, mitä teknologialla näissä yhteyksissä tarkoitetaan ja mihin se opettajaa velvoittaa. Hast pohittiikin tutkimuksessaan teknologian olemusta käsityön opetuksessa yhteiskunnan, yksilön ja oppiaineen näkökulmista sekä hahmottaa niitä tekijöitä ja rakenteita, jotka määrittävät teknologian oppimista.

– Käsityön opetuksessa teknologiaa voidaan esimerkiksi pitää oppina tekniikoista. Toisaalta teknologia voidaan nähdä teknologisten tietojen ja taitojen oppimisen kautta: keinona, jolla varmistetaan kansallista kilpailukykyä ja uusien teknologisten innovaatioiden syntyä tulevaisuudessa, Hast mainitsee mutta painottaa itse laajempaa näkökulmaa:

– Käsityön opetus ja teknologia nähdään liiankin usein toistensa vastakohtina, vaikka käsityö on perusta teknologian kehittämiseksi. Kouluopetuksessa teknologiaa ei tulisikaan ymmärtää vain koneina ja laitteina, vaan tapanamme toimia. Kun pääpaino on yksilöllisten toi-

minnan mahdollisuuksien ja valmiuksien ymmärtämisessä, voimme asettaa lähtökohdat käsityön teknologian oppimiselle ja ihmisenä kehittymiselle, Hast arvioi.

Väitös 3.6.2011

Miia Hast: *Konstruktio käsityön teknologia: Analyysi- ja tulkintaprosessi teknologiasta yleissivistävän käsityön oppiaineen osana*

Työyhteisöjen riidat kuriin sovittelulla

Yhteiskuntatieteiden maisteri Timo Pehrman tarkastelee väitöstutkimuksessaan, miten sovittelu toimii työyhteisön konfliktinratkaisumenetelmänä haastavissa ja monitahoisissa kiusaamistilanteissa. Tutkimuksessa selvitetään myös sitä, mikä merkitys oppimisella on sovitteluprosessissa ja millaista johtajuutta sovittelu konfliktinratkaisu edellyttää.

Tutkimuksen mukaan sovittelu soveltuu työyhteisöjen konfliktien ratkaisumenetelmäksi erinomaisesti. Pehrmanin tutkimassa neljästätoista tapauksessa yhdessätoista saatiin aikaan sopimus ja sovinto sovittelun avulla.

– Konfliktien syntymisen taustalla ovat usein puhumattomuus, epäasiallinen vuorovaikutus ja väärät tulkinnat. Konfliktit saattavat elää vuosikausia, koska niihin ei puututa alkuvaiheessa. Lisäksi on melko yleistä, että konfliktin osapuolet eivät itse tiedosta oman toimintansa kielteisiä vaikutuksia, Pehrman toteaa.

Pehrman kuvaa tutkimuksessaan niin kutsutun restoratiivisen sovitteluprosessin, jossa painottuvat osapuolten oppiminen ja aktiivisuus konfliktin ratkaisussa.

– Kyse on ihmiskeskeisestä sovittelun ohjauksesta. Konfliktin osapuolet kohtaavat kasvokkain, ja asioiden syvällisen käsittelyn ja vuorovaikutuksen avulla lisätään heidän keskinäistä ymmärrystään sekä

poistetaan vääriä tietoja ja tulkintoja.

Tutkimuksen tulosten perusteella konfliktin osapuolet oppivat sovittelun aikana useita eri asioita: yhteinen ymmärrys kasvaa, vuorovaikutustaidot ja työilmapiiri paranevat sekä asennoituminen oppimiseen kehittyy myönteisemmäksi.

Johtamiselta sovittelu konfliktinratkaisu edellyttää aktiivisuutta ja sitä, että johtaja näkee konfliktit oppimismahdollisuuksina.

– Johdon ja muiden esimiesten myönteinen suhtautuminen konfliktien sovitteluun edistää merkittävästi konfliktien hallintaa työyhteisössä. Valittavan usein esimiehet ja johto kuitenkin tukeutuvat konflikteja tuottavaan ja ylläpitävään johtajuuteen: konfliktien kohtaamista vältetään, niistä stressaannutaan tai ne tukahdutetaan ja kielletään, Pehrman sanoo mutta korostaa samalla, että työyhteisön ilmapiirin ja hyvinvoinnin tulisi olla kaikkien työyhteisöjen jäsenten vastuulla.

– Kaikkien tulisi tarkkailla konflikteja ja puuttua niihin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Väitös 18.6.2011

Timo Pehrman: *Paremmiin puhumalla. Restoratiivinen sovittelu työyhteisössä*

Wiki ja blogi soveltuvat hyvin korkeakouluopiskeluun

Kauppatieteiden maisteri Maija Kärnä väitöstutkimuksen mukaan sosiaalisen median työkalut soveltuvat hyvin ongelmaperustaisen oppimisen tueksi ammattikorkeakouluopiskeluun. Verkossa tapahtuvaa ongelmaperustaista oppimista ja sosiaalisen median työkalujen käyttöä opetuksessa on tutkittu erittäin vähän, joten tutkimus tuo uutta tietoa verkon käytöstä ongelmaperustaisen oppimisen tukena ja yhteisöllisen tiedonrakennuksen ympäristönä.

– Vielä muutama vuosikymmen sitten

koulutuksen oppisisällöt ja opetussuunnitelmat olivat tarkoin määriteltyjä ja säänneltyjä. Yhteiskunnan muutos tietoyhteiskunnaksi on kuitenkin muuttanut myös koulutusta, ja nykyään yhtenä oppimisen lähtökohdana voidaan pitää niin kutsuttua ongelmaperustaista oppimista. Tällöin pyritään siihen, että opiskelija oppii oman alan tietojen ja taitojen ohella myös kriittistä ajattelua, vuorovaikutustaitoja sekä tiedonhankinnan ja -käsittelyn taitoja, Maija Kärnä sanoo.

Ongelmaperustainen opiskelu voidaan siirtää verkkoon osittain tai kokonaan, jolloin vuorovaikutuksen välineinä voidaan käyttää sosiaalisen median työkaluja. Tutkimus osoittaa yhteisöllisessä verkkoyöskentelyssä olevan useita merkittäviä etuja oppimisen kannalta: Tiedonhankinta helpottuu, monipuolistuu ja tehostuu ja lisäksi opiskelijoiden ajattelu syvenee, kun yhteinen ymmärrys käsiteltävästä asiasta on mahdollista muodostaa luovan keskustelun kautta. Tutkimuksen mukaan lupavimmat oppimistulokset saavutetaan wikin ja blogin yhteiskäytöllä.

– Wikin ja blogin käyttö yhdessä muodostavat parhaimmillaan virtuaalisen tiedonrakennuksen tilan, jossa opiskelijat voivat wikissä helposti työstää ja käsitellä tietoa yhdessä ja blogissa puolestaan käydä syvällistä ja pohdiskelevaa keskustelua opittavasta aiheesta, Kärnä sanoo.

Kärnä seurasi tutkimuksessaan kolmen vuoden ajan Pirkanmaan ammattikorkeakoulun (nykyisin Tampereen ammattikorkeakoulun) Ikaalisten toimipisteen tradenomiopiskelijoiden tiedonhankinnan ja -rakentamisen taitojen kehittymistä.

Väitös 22.6.2011

Maija Kärnä: *Virtuaalinen tiedonrakennuksen tila ongelmaperustaisen oppimisen tukena*

Sotilasarvon menettäminen tulisi poistaa lainsäädännöstä

Oikeustieteen lisensiaatti Jussi Koskinen tarkastelee ja arvioi väitöstutkimuksessaan sotavuoden 1944 maaliskuun 10. päivä yleiseen rikoslakiimme lisättyä sotilasarvon menettämisseuraamusta. Aikaisemmin säännös sisältyi vain sotaväen rikoslain seuraamusjärjestelmään ja sitä oli silloin mahdollista soveltaa vain sotilastehtävissä toimiviin sotaväen rikoslain alaisiin henkilöihin. Lakimuutoksen jälkeen säännöksen soveltamisalueen piiriin tulivat kaikki sotilasarvon omaavat kansalaiset.

– Lakimuutoksen myötä sotilasarvo voitiin tuomita menetetyksi maan- ja valtiopetosrikoksista sekä mistä tahansa muusta rikoksesta, josta tekijälle tuomitaan vähintään kahden vuoden vankeusrangaistus, ellei menetystä ole pidettävä kohtuuttomana, Koskinen sanoo.

Koskinen mukaan säännöksen sisällyttämistä yleiseen rikoslakiin perusteltiin aikanaan sotaväen rikoslain ja yleisen rikoslain rangaistusjärjestelmien yhdenmukaistamistarpeilla. Nykyään säännöksen säilyttämistä rikoslaissa pidetään puolustushallinnon mukaan tarpeellisenä, koska sen avulla saadaan vakavaan rikokseen syyllistynyt estettyä pääsemästä tärkeisiin sota-ajan tehtäviin.

Koskinen mukaan sotilasarvon menettämisseuraamus on nykynäkemyksen valossa kiistattomasti varsin moniongelmainen. Kun säännös vuonna 1944 lisättiin yleiseen rikoslakiimme, annettiin sille taannehtiva vaikutus, kuten hieman myöhemmin sotasyllisyyssillekin.

– Tämä loukkasi vakavasti laillisuusperiaatetta, joka jo tuolloin oli korkeimman oikeuden tulkinnan mukaan voimassaoleva oikeuttamme, Koskinen sanoo.

Koskinen mukaan myös säännöksen soveltamiskäytäntö on ollut sattumanvaraista ja epäyhtenäistä, mitä voidaan pitää vakavana epäkohtana.

– Säännöksen ongelmallisuutta lisää se, että sitä voidaan soveltaa vain osaan tuo-

mitsemisedellytykset täyttäviä tekijöitä. Näin siitäkkin huolimatta, että sotilasarvon menettämisseuraamus on yleinen lisärangaistus.

Koskinen arvostelee myös sitä, että säännöksen tavoite on varsin epämääräinen, tulevaisuuteen paikantuva, jolloin sotilasarvon riistäminen tapahtuu ikään kuin vastaisen varalta.

Tutkimuksensa johtopäätöksenä Koskinen esittää säännöksen poistamista lainsäädännöstä välittömästi, koska mitkään tutkimuksessa esiin tulleet seikat eivät puolla sen säilyttämistä rikoslaissamme.

Väitös 28.6.2011

Jussi Koskinen: ”...ja lisäksi tuomitaan menettämään sotilasarvonsa”

Hyvä elämänlaatu vanhusten pitkäaikaishoidon lähtökohdaksi

Terveystieteiden maisteri Riitta Räsänen tarkastelee sosiaalityön alan väitöstutkimuksessaan ympärivuorokautisessa pitkäaikaishoidossa olevien ikäihmisten elämänlaatua. Lisäksi hän valottaa sitä, miten ammatillisen hoivatyön sekä palveluiden johtamisen käytännöt vaikuttavat vanhusten elämänlaatuun.

Tutkimuksen mukaan pitkäaikaishoidossa olevien vanhusten arjen laatuun vaikuttavat erityisesti ihmissuhteet, vanhuksen mahdollisuudet vaikuttaa oman arkeensa, vanhuksen tarvitseman avun saatavuus sekä jossain määrin asuinympäristö.

– Asuinympäristön tulee olla riittävän kodinomainen ja vastata ikääntyneiden tarpeita. Käytännössä tilojen tulee tukea yksilöllisyyttä ja yhteisöllisyyttä sekä mahdollistaa liikunta- ja toimintarajoitteisten asuminen, Riitta Räsänen toteaa.

Tutkimuksen mukaan elämänlaatu oli parempi yhden tai kahden hengen huoneissa asuvilla vanhuksilla kuin useam-

man hengen huoneissa asuvilla. Elämänlaatua parantaa myös se, kun vanhus voi edes jossain määrin vaikuttaa oman päivänsä kulkuun. Lisäksi hyvinvointia lisää vanhuksen aiemman elämäntyylin huomioiminen sekä mielekkäät ihmissuhteet omien läheisten, muiden asiakkaiden ja hoitajien kanssa.

– Erityisesti hoitajien läsnäolo ja vuorovaikutustaidot sekä hoitajien antaman ajan riittävyys parantavat elämänlaatua. Tyytyväisyys hoitajiin ja heiltä saatuun aikaan ei ollut kuitenkaan sidoksissa henkilöstön määrään, Räsänen toteaa.

Räsänen painottaakin, että hyvän elämänlaadun tuottamisessa kyse ei ole vain resurssien määrästä tai organisaatiomallista vaan pikemminkin hoivatyön ja palveluiden johtamisen asenteista ja käytännöistä eli siitä, miten resurssit on kohdennettu asiakkaan parhaaksi.

– Palveluita ei tulisi ohjata järjestelmän tarpeiden pohjalta vaan asiakkaan tarpeiden mukaisesti. Asiakkaan kuulemisen ja arvostamisen sekä ikääntyneiden elämänlaadun turvaamisen tulisi olla hoivan tavoite kaikilla hoivatyön ja johtamisen tasoilla.

Räsänen on määritellyt tutkimuksessaan uudenlaisen gerontologisen johtamisen ja ammatillisen hoivan mallin, jossa hoiva ja johtaminen vahvistavat vanhusten elämänlaatua joustavasti. Mallia ja muita tutkimuksen tuloksia voivat hyödyntää kaikki pitkäaikaishoivan ammattilaiset sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden hallinnoijat ja päättäjät.

Väitös 19.8.2011

Riitta Räsänen: *Ikääntyneiden asiakkaiden elämänlaatu ympärivuorokautisessa hoivassa sekä hoivan ja johtamisen laadun merkitys sille*

Ovttá ija bissehat

Rosa Liksom
 (käännös Jovnna-Ánde Vest)

Ovttá ija bissehat on pohjoissaamen kielelle käännetty Rosa Liksomin esikoiskokoelma Yhden yön pysäkki (1985). Kirjassa on neljä osaa: Helsinkiin sijoittuva Steissi, Kaivopiha, Steissi; vieraantumisen teemoja käsittelevä Eurohpá feaskáris (Euroopan eteisaula); pohjoisen luonnon ja olosuhteiden sääli-mättömyyttä kuvaava 67 gráda davvigov-dodat (67 astetta pohjoista leveyttä) ja yksinäisyysysteemainen Njeallje variašuvnna (Neljä variaatiota).

Novellien tapahtumapaikat vaihtelevat maailman metropoleista Pohjois-Suomen pikkukyliin. Tarinoita yhdistää realismi, melankolia sekä suorasanainen kerronta.

Kirjan ovat yhteistyössä julkaisseet Suomen saamelainen erikoiskirjasto ja Lapin yliopistokustannus.

Korundi

Postiautovarikosta
 kulttuuritaloksi

Riitta Kuusikko ja Sisko Ylimartimo (toim.)

Teos luo katsauksen postiautovarikosta kulttuuritaloksi muuntuneen rakennuksen historiaan. Korundin seinät kätkevät sisäänsä arvaamattoman paljon mennyttä elämää.

Kirjan avaavassa Varikon vuodet -osiossa on kaksi artikkelia, Jonna Katajamäen *Elämää postiautovarikolla*, joka perustuu lähes sadan varikolla asuneen ja/tai siellä työskennelleen ihmisen haastatteluun ja Anniina Koivun *Varikon lapset*, jossa kuvataan varikolla asuneiden lasten elämää. Kohti Korundia -osion muodostavat Ulla Lempiäisen artikkeli *Kuvataidevihuri puhalttaa Rovaniemellä*, joka kertoo Rovaniemen taidemuseon synnystä ja Juhani Pallasmaan *Teollisuustalosta taiteen tiloiksi*, jossa arkkitehti avaa suunnittelun lähtökohtia.

Kuntoutus muutoksessa

Aila Järvikoski, Jari Lindh ja
 Asko Suikkanen (toim.)

Kuntoutus tukee ihmistä erilaisissa muutostilanteissa, jotka voivat liittyä sairastumiseen, työttömyyteen, syrjäytymiseen tai muihin elämän riskitilanteisiin. Kuntoutus toimintamuotona on muutoksessa; väestön työkyvyn säilyminen, työssä jaksaminen, hyvä toimintakyky ja arjessa selviytyminen ovat tulevien vuosikymmenten haasteita suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kirjassa tarkastellaan erilaisia kuntoutukseen liittyviä muutostilanteita yksilön, palvelujärjestelmän ja yhteiskunnan näkökulmasta. Yhteistä eri lähestymistavoille on nähdä kuntoutuja aktiivisena toimijana. Kirjoittajakuntaan kuuluu eturivin asiantuntijoita ja tutkijoita Lapin yliopistosta ja kuntoutusalan keskeisistä organisaatioista.

www.ulapland.fi/lup

Uusi julkaisu opetuksen ja oppimisen prosesseista

Keväällä ilmestyneessä *Navigating in Educational Contexts – Identities and Cultures in Dialogue* -kirjassa kuvataan opetukseen ja kasvatukseen liittyvien ilmiöiden moninaisuutta.

Artikkelit nostavat esille uusinta tietoa opetuksen ja oppimisen prosesseista sekä niihin liittyvistä kulttuurisista, sosiaalisista ja yhteiskunnallisista ilmiöistä. Lisäksi kirjassa tuodaan esille opetuksen, opettamisen ja oppimisen kontekstisidonnaisuutta sekä opetus- ja kasvatustilanteiden haasteellisuutta ja marginaalisuutta. Yhtenä kirjan teemana on myös opettajuuden kehittäminen ja ammatillinen kasvu sekä teknologia opetuksessa ja oppimisessa.

Kirjoittajat tulevat mm. Australiasta, Kanadasta, Israelista ja Suomesta. Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnasta kirjassa kirjoittavat yliopistonlehtori Helena Koskinen, projektipäällikkö ja tutkija Tuulikki Keskitalo, professori Heli Ruokamo, yliopistonlehtori Leo Pekkala, lehtori Päivi Hakkarainen ja mediakasvatuksen opiskelija Harri Heikkilä.

Kirjan ovat toimittaneet professori Anneli Lauriala, professori Raimo Rajala, professori Heli Ruokamo ja tutkijatohtori Outi Ylitapio-Mäntylä. Kaikki työskentelevät Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa.

Lappilaiset naiset uudessa taloudessa

Seija Keskitalo-Foley tuo uudessa julkaisussaan *Lappilaisia naisia uuden talouden ajassa. Tulkintoja hallinnasta, toimijuudesta, koulutuksesta ja yrittäjyydestä* esille lappilaisten naisten arkea ja elämisen ehtoja suomalaisessa kilpailuyhteiskunnassa.

– Suomea on yleisesti pidetty tasa-arvon mallimaana, vaikka esimerkiksi naisten asema työmarkkinoilla ei ole parantunut viimeaikaisissa yhteiskunnallisissa ja taloudellisissa muutoksissa. Muutokset ovat sukupuolittuneita ja

Päätös strategisten kärkien tutkimusrahoituksesta

Lapin yliopiston rehtori Mauri Ylä-Kotola on tehnyt päätöksen strategisten kärkien tutkimusrahoituksesta.

Rahoitusta saivat seuraavat hankkeet:

- Professori Jaakko Husa: Understanding Legal and Institutional Pluralism 2011–2014, 50 000 euroa
- Yliopistonlehtori, dosentti Lassi Heininen ja tutkimusprofessori Timo Koivurova: Globalization in the Arctic – Political, Legal and Environmental perspectives, 60 000 euroa
- Professori Marja Tuominen: Art and Culture in the Post-war Reconstruction Process, The Model of Surviving Based on the Case of Post-war Lapland, 50 000 euroa
- Professori Asko Suikkanen: Steady Work in a Shifting Society, 40 000 euroa
- Professori Anu Valtonen: New Sleep Order, 80 000 euroa
- Professori Julian Reid: The Biopolitics of Sustainable Development in the Barents Region, 60 000 euroa
- Tutkimusprofessori Bruce Forbes: Financing of Scientific Research and Artistic Activity in the Strategic Leading Areas of the Profile of the University of Lapland, 20 000 euroa
- Professori Kaarina Määttä: Love-based Strategy for Enhancing Happy Work Communities: Positively Sensitive Practices in Leadership, Design Interaction, and Professional Training, 60 000 euroa
- Professori Soile Veijola: Acapella Village, Designing Culturally and Ecologically Sustainable Tourist Communities for the Future, 50 000 euroa

paikallistuneita, esimerkiksi 1990-luvun alun julkisten palvelujen alasajo huononsi naisten työllistymismahdollisuuksia erityisesti Lapissa. Muutosten kohtaamisen keinoiksi naisille on tarjottu aina vain uudelleen kouluttautumista sekä yrittäjyyttä, Keskitalo-Foley sanoo.

Uusliberalistiseen kilpailuyhteiskuntaan siirtymiseen liittykin Keskitalo-Foleyn mukaan ajatus erilaisten vastuiden siirtymisestä yksilöille itselleen, heidän kasvattamisestaan yrittäjämäisiksi.

– Nyky-yhteiskuntaa on kuvattu myös uuden työn ja talouden käsittein. Kirjassani pohdinkin, miten meitä hallitaan työelämää, työllistymistä ja aluetta koskevin politiikkaohjelmien: millainen viesti niistä on luettavissa lappilaisille naisille? Lisäksi pohdin, miten lappilaisia naisia kouluttavissa hankkeissa yrittäjyys tulee tulkituksi ja millaisia merkityksiä naisyrittäjät itse tuottavat työstään ja elämästään Lapissa, Keskitalo-Foley sanoo.

Lyhyesti

Hallituksen ulkopuoliset jäsenet jatkavat

Lapin yliopistokollegio päätti 16. kesäkuuta 2011 pitämässään kokouksessa, että Lapin yliopiston nykyisen hallituksen ulkopuoliset jäsenet jatkavat yliopiston hallituksessa toimikaudella 1.1.2012–31.12.2014. Ulkopuoliset jäsenet ovat antaneet suostumuksensa jatkokauteen. Hallituksessa on viisi ulkopuolista ja kuusi yliopiston henkilökuntaan kuuluvaa jäsentä.

Ulkopuolisia jäseniä yliopiston nykyisessä hallituksessa ovat professori Raimo Väyrynen (puheenjohtaja), Pohjolan Osuuspankin toimitusjohtaja Markku Salomaa (varapuheenjohtaja), Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympä-

ristökeskuksen Ympäristö ja luonnonvarat -vastualueen johtaja Matti Hepola, Saamelaismuseon johtaja Tarmo Jomppanen sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylijohtaja Marja Vaarama.

Kollegion mukaan Lapin yliopiston hallituksen ulkopuoliset jäsenet edustavat yliopistolle tärkeitä sidosryhmiä. Heillä on akateemista ja juridista osaamista, ja he ovat olleet erittäin aktiivisesti mukana hallituksen kokouksissa kehittämässä yliopiston toimintaa.

Lapin yliopiston hallituksen yliopistojäsenet valitaan syksyllä 2011.

Lapin yliopisto saavutti tavoitteensa varainhankinnassa

Lapin yliopisto on saavuttanut tavoitteensa varainhankinnassa. Valtion vastinrahaan oikeuttavaa rahaa yliopisto keräsi yli 1,5 miljoonaa euroa.

Yliopiston alkuperäisenä tavoitteena varainhankinnassa oli saavuttaa miljoonan euron raja, joka oikeuttaa 2,5 kertaiseen valtion vastinrahaan. Miljoonan euron raja saavutettiin reilusti ennen viime vuoden vaihdetta, jonka jälkeen yliopisto nosti tavoitteensa 1,5 miljoonaa euroon.

Keräysajan päätyttyä Lapin yliopistolla on kerättyä yhteensä yli 1,5 miljoonaa euroa. Tämän vuoden aikana keräys on tuottanut 266 000 euroa. Käytännössä varainhankinnan tulos merkitsee sitä, että yliopisto voi lisätä peruspääomaansa noin 5,3 miljoonaa euroa. Yliopisto on erittäin tyytyväinen saavutettuun tulokseen ja haluaa kiittää lämpimästi kaikkia varainhankintaan osallistuneita.

Lahjoitusten verovapaus jatkuu edelleen vuoden 2011 loppuun saakka.

Saamen tutkimus vahvistuu Arktisessa keskuksessa

Antti Aikio ja Åsa Larsson Blind on valittu tohtorikoulutettaviksi pohjoismaisen yhteishankkeen alaiseen Poronhoitokäytäntöjen ekologia ja sosioekonomia -projektiin, jota vetää professori Bruce Forbes Arktisesta keskuksesta.

Antti Aikio ja Åsa Larsson Blind tulevat molemmat saamelaisperheistä, joissa harjoitetaan poronhoitoa. Antti Aikio on valmistumassa Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnasta. Åsa Larsson Blind työskentelee projektikoordinaattorina Dievät-projektissa, joka on käynnistetty Saarivuomassa, saamelaisessa poronhoitoyhteisössä Pohjois-Ruotsissa.

Pohjoismaista Nordic Centre of Excellence (Tundra) -hanketta rahoittaa NordForsk. Hankkeen muodostavat kahdeksan yhteistyöpartneria Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa. Myös tutkimus on jakautunut kahdeksaan osa-alueeseen.

TUTKIJA – OSALLISTU ELEKTRONISTEN JULKAISUJEN KÄYTTÖÄ SELVITTÄVÄÄN VERKKOKYSELYYN!

Mitkä tieteelliset julkaisut ovat tärkeitä tutkimustyösi kannalta?

Miten käytät elektronisia julkaisuja – vai käytätkö?

Mitä ongelmia olet kohdannut käyttäessäsi elektronisia julkaisuja?

FinELib toteuttaa 19.9.–16.10.2011 käyttäjäkyselyn, jonka kohderyhmänä ovat yliopistoissa, yliopistollisissa sairaaloissa ja tutkimuslaitoksissa työskentelevät tutkijat. Kyselyllä selvitetään tarpeita, joita tutkijoilla on elektronisten julkaisujen sisältöihin ja palvelutarjontaan liittyen. Organisaatioiden tietopalvelut ja kirjastot voivat hyödyntää tuloksia kehittääkseen tutkijoilleen kattavampia ja toimivampia e-aineistopalveluja.

Kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan 100 euron arvoinen lahjakortti kirjakauppaan.

Lisätietoja kyselystä:
<http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/finelib>

Tuula Linna prosessioikeuden professoriksi

Lapin yliopisto on ottanut rehtorin päätöksellä oikeustieteen tohtori Tuula Linnan prosessioikeuden professorin tehtävään oikeustieteiden tiedekuntaan 1. syyskuuta 2011 lukien.

Varatuomari Tuula Linna on valmistunut oikeustieteen tohtoriksi Turun yliopistosta vuonna 1988. Linna on työskennellyt pitkään oikeusministeriön lainvalmisteluosastolla lain-säädäntöneuvoksena. Hän on toiminut myös Turun yliopistossa assistenttina ja Suomen Akatemiassa tutkijana sekä hoitanut osa-aikaisesti prosessioikeuden professorin tehtäviä Joensuun yliopistossa.

Linna on julkaissut lukuisia tieteellisiä teoksia ja artikkeleita prosessioikeuden alalta. Opettajana hän on toiminut mm. yliopistoissa ja oikeusministeriön järjestämässä koulutustilaisuuksissa.

Tuula Linna on Lakimies-aikakauskirjan päätoimittaja sekä Lakimiesyhdistyksen hallituksen ja Lakimiesliiton valtuuskunnan jäsen. Hän on ollut puheenjohtajana tai jäsenenä useissa toimikunnissa ja neuvottelukunnissa.

Heli Ruokamo CICERO Learning -verkoston johtoryhmään

Helsingin yliopiston rehtori Thomas Wilhelmsen on asettanut CICERO Learning -verkostolle johtoryhmän toimikaudeksi 2011–2012.

Verkosto tukee tieteenalojen ja yliopistojen rajat ylittävää, kansainvälisesti huipputasolle yltävää monitieteistä oppimisen tutkimusta ja siihen perustuvaa innovaatiotoimintaa sekä tutkimustiedon levittämistä ja hyödyntämistä kansallisesti ja kansainvälisesti. Lapin yliopisto liittyi verkostoon toukokuussa 2011.

Johtoryhmän puheenjohtajana toimii vararehtori, professori Johanna Björkroth Helsingin yliopistosta. Muut johtoryhmän jäsenet ovat professori Hannele Niemi, professori Kimmo Alho, vararehtori, professori Martti Raevaara, professori Heli Ruokamo ja professori Tarmo Lipping.

Johtoryhmän tehtävänä on johtaa ja kehittää verkoston toimintaa.

Miikka Eriksson aloitti vierailevana tutkijana Stanfordissa

Lapin yliopiston mediapedagogiikkakeskuksen tutkijatohtori Miikka Eriksson työskentelee tämän lukuvuoden vierailevana tutkijana Stanfordin yliopistossa.

Eriksson toimii tutkijana tiederajat ylittävissä kansainvälisessä TravEd – Matkailupalveluiden ja mobiilipetuksen tutkimus- ja kehittämishankkeessa. Hankkeen keskeisenä tavoitteena on kehittää tutkimuksen keinoin mobiiliteknologiaa ja elektronisia oppimisympäristöjä hyödyntävä pedagoginen malli, jonka sovellusalueena on matkailukeskuksissa toteutettava matkailualan koulutus ja opiskelu.

Erikssonin Stanfordissa tekemä tutkimus tulee linkittymään kiinteästi TravEd-hankkeeseen ja siten myös turismiin. Tutkijavaihdon isäntänä ja tärkeimpänä yhteistyökumppanina Stanfordissa toimii professori Roy Pea.

Niina Huuskonen kustannuspäälliköksi

Lapin yliopistokustannuksen kustannuspäälliköksi on nimitetty 1.8.2011 alkaen taiteen maisteri Niina Huuskonen.

Niina Huuskonen on valmistunut taiteen maisteriksi Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnasta vuonna 2003. Valmistumisensa jälkeen hän on toiminut graafisena suunnittelijana Lapin yliopiston viestintäpalveluisissa. Huuskonen on tehtävästään työvapaalla toistaiseksi ja hänen sijaisenaan toimii taiteen maisteri Paula Kassinen. Kassinen valmistui taiteen maisteriksi Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnasta vuonna 2008, jonka jälkeen hän on toiminut freelancerina graafisen ja media-alan tehtävissä.

Viestintäpalveluiden graafisena suunnittelijana aloitti elokuun alussa taiteen maisteri Irma Varrio. Hänen tehtäviinsä kuuluu mm. Kide-lehden ja Latitude-lehden taittaminen. Varrio valmistui taiteen maisteriksi Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnasta vuonna 2001. Valmistumisensa jälkeen hän on toiminut graafisen suunnittelun opettajana Pekka Halosen akatemiassa ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa. Vuoden 2006 jälkeen Varrio on toiminut graafisena suunnittelijana Lapin yliopiston eri hankkeissa.

Henkilökunta suhtautuu naistutkimukseen ristiriitaisesti

Yhteiskuntatieteiden ylioppilas Mikko Laitilan tekemässä selvityksessä luodaan katsaus naistutkimus-nimisen oppiaineen synnyttämisiin mielikuviin, asenteisiin ja visioihin vuonna 2009.

Selvityksen mukaan naistutkimukseen suhtauduttiin ristiriitaisesti. Osa henkilökunnasta oli sitä mieltä, että sukupuoleen liittyvää tutkimusta pitäisi harjoittaa nykyistä enemmän ja entistä näkyvämmiin – ja osa oli jopa ärsyyntynyt, koska heidän mielestään sukupuolesta puhutaan liikaa. Selvityksen yksi keskeisistä tuloksista oli se, että mielikuva naistutkimuksesta oli suoraan verrannollinen tietoon oppiaineen sisällöstä: mitä enemmän tietoa siitä oli, sitä positiivisemmin siihen suhtauduttiin.

Laitilan raportin *Olipa kerran... oppiaine, joka katsoi peiliin; Henkilökunnan näkemyksiä ja tulkintoja naistutkimuksesta Lapin yliopistossa* mukaan naistutkimus herätti tunteita laidasta laitaan. Asenneilmapiiri naistutkimusta kohtaan on kiteytettävissä ennakkoluuloihin, kriittiseen suhtautumiseen ja asenteellisuuteen. Toisaalta oppiainetta myös arvostettiin.

Oppiaineen nimi – naistutkimus – herätti eniten keskustelua. Sen saama negatiivinen palaute vaikutti osaltaan oppiaineen nimen muuttamiseen: vuonna 2010 naistutkimus-oppiaineen nimi muutettiin sukupuolentutkimukseksi.

ICLU kartoitti aineettoman varallisuuden hankintaa

Oikeustieteiden tiedekunnan varallisuusoskeuden instituutissa (ICLU) kartoitettiin keväällä 2011 Lapissa toimivien yritysten valmiuksia hallita aineetonta varallisuutta.

Keskeisenä tutkimustuloksena kartoituksessa nousi esille aineettomaan varallisuuteen ja immateriaalioikeuksiin liittyvä laaja ja monimutkainen käsiteviidakko, jonka avaamiseksi kaivattiin selkokielistä ohjeistusta.

– Vaikkeaselkoinen termistö on selvä haaste luovan alan yrityksille, ja lisäksi esille nousi tarve avata esimerkkien avulla aineettoman varallisuuden hallintaan liittyviä toimintatapoja, kartoitushankkeen projektipäällikkö Annamari Turunen sanoo.

Toisena keskeisenä ongelmakohtana nousi

esille sopimusosaamisen kehittäminen ja toisaalta asiantuntijapalvelujen saatavuus.

– Lapissa on saatavilla kysyntään nähden niukasti immateriaalioikeuksiin liittyviä koulutus- ja asiantuntijapalveluita. Rajalliset markkinat yhdistettynä pitkiin välimatkoihin asettavat rajoituksia erikoistuneiden lakiasianpalvelujen kehittymiselle, Turunen sanoo.

Kartoitushankkeen tulosten pohjalta on käynnistymässä ESR-rahoituksen saanut tutkimushanke Lapin luovien alojen IPR-osajaverkosto. Hankkeessa pyritään osaltaan vastaamaan kartoituksessa esiin nousseisiin tarpeisiin ja kehittämään aineettomaan varallisuuteen liittyvää osaamista alueen koulutusorganisaatioissa.

Pyhä-Luoston luonto- ja kulttuurikeskukselle tunnus

Taiteiden tiedekunnan opiskelija Mari Kotajärvi on suunnitellut tunnuksen Pyhä-Luoston luonto- ja kulttuurikeskukselle. Naava-kulttuurikeskus avataan yleisölle kesäkuussa 2012.

– Suunnitellessani tunnusta pohdin, millaisia mielikuvia Pyhänturin luonnosta on itselleni muodostunut sekä millaisia mielikuvia tulevan luonto- ja kulttuurikeskuksen arkkitehtuurin minussa herättivät. Lopputulos ilmentää toisaalta karuja ja pysyviä luonnonmuotoja, toisaalta herkkyyttä ja eläväisyyttä. V-kirjaimessa voi nähdä vaikutelmia kurun muodosta, tuulessa liehuvasta naavasta ja kuukkelin siivestä, Mari Kotajärvi kertoo.

Veera Kinnunen palkittiin gradustaan

Lapin yliopistosta valmistuneen yhteiskuntatieteiden maisteri Veera Kinnusen sosiologian pro gradu -tutkielma on palkittu parhaana maaseutuaiheisena pro gradu -työnä.

Maaseudun uusi aika -yhdistys palkitsee vuosittain yliopistossa hyväksytyt ansiokkaan maaseutuaiheisen pro gradu -tutkielman. Järjestyksessään seitsemännen yhdistyksen gradupalkinnon voitti Veera Kinnunen Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan sosiologian oppiaineeseen tekemällä tutkielmallaan *Ole kuin kotonasi. Työn ja kodin rajanvetoja lappilaisten kotimajoittajien arjessa*.

Veera Kinnunen pro gradu -työ syntyi osana Suomen Akatemian rahoittamaa Lapin yliopiston ja Metsäntutkimuslaitoksen yhteistä Turismi työnä -tutkimushanketta.

Johan Edelheim

Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutin johtajaksi

Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutin uudeksi johtajaksi on valittu PhD Johan Edelheim. Edelheimilla on takanaan merkittävä kansainvälinen ura hotelli- ja ravintola-alalla sekä matkailualan tutkimus- ja koulutustehtävissä.

Edelheim valmistui Vaasan hotelli- ja ravintola-alan oppilaitoksesta ja toimi sen jälkeen useissa alan käytännön työtehtävissä Suomessa ja ulkomailla (Ruotsissa, Saksassa, Espanjassa, USA:ssa). Myöhemmin hän suoritti opettajantutkinnon Åbo Akademiassa ja työskenteli hotelli- ja ravintola-alan sekä matkailualan opettajana Suomessa ja Australiassa. Australiassa hän jatkoi opintojaan ja väitteli tohtoriksi Macquarien yliopistossa. Tohtoroiduttuaan

Edelheim on työskennellyt matkailualan tutkimustehtävissä. Ennen siirtymistään Rovaniemelle hän toimi australialaisen Southern Cross Universityn tutkijakoulun johtajana.

Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutin johtajan tehtävänä on kehittää instituutti kansallisesti johtavaksi ja kansainvälisesti tunnetuksi asiantuntijayhteisöksi. Johtaja toimii Lapin yliopiston matkailututkimuksen koulutusalan johtajana, Rovaniemen ammattikorkeakoulun matkailu-, ravitsemis- ja talousalan johtajana sekä Rovaniemen koulutuskuntayhtymän ammatillisen toisen asteen matkailu-, ravitsemis- ja talousalan tulosalueen (Lapin matkailuopisto) johtajana.

Selvitystyö ammattikorkeakoulu-uudistuksesta

Lapin korkeakoulukonsernin johtoryhmä päätti kokouksessaan 18.8.2011 esittää, että Lapissa käynnistettäisiin selvitystyö ammattikorkeakoulu-uudistuksesta.

Uuden hallitusohjelman linjauksiin sisältyy ammattikorkeakoulujen rahoitusta ja hallintoa koskevan lainsäädännön uudistaminen. Hallitusohjelman mukaan uudistuksen sisällöllisinä tavoitteina on muuttaa ammattikorkeakoulut itsenäisiksi oikeushenkilöiksi (osakeyhtiö), siirtää vastuu ammattikorkeakoulujen rahoituksesta kokonaan valtiolle ja uudistaa ammattikorkeakoulujen toimiluvat.

Hallitusohjelmaan sisältyy myös linjaus, jolla leikataan ammattikorkeakoulutoiminnan valtionrahoitusta 51 miljoonaa euroa vuoteen 2015 mennessä. Kuntaosuuden kans-

sa leikkauksen kokonaismäärä nousee noin 120–130 miljoonaa euroon, eli noin 12 prosenttiin ammattikorkeakoulujen kokonaisrahoituksesta.

Lapin korkeakoulukonsernin johtoryhmä haluaa varautua tuleviin muutoksiin ja suosittelee tästä syystä yhtiöittämiseen liittyvän selvitystyön käynnistämistä sekä selvitystyöryhmän asettamista. Työryhmän työtä ohjataan suositellaan nimettäväksi erillinen ohjausryhmä. Lapin korkeakoulukonsernin strategiaohjelman puheenjohtaja Arvo Jäppisen johdolla toimivan työryhmän tulee raportoida säännöllisesti valmistelun etenemisestä ohjausryhmälle. Ensimmäinen väliraportti työryhmän tulee jättää 31.11.2011.

Konsernin tukipalvelukeskukselle palvelupäälliköt

Lapin korkeakoulukonsernin tukipalvelukeskuksen kolmen palvelualueen päälliköt nimettiin Lapin korkeakoulukonsernin johtoryhmän kokouksessa kesäkuussa 2011.

TKI-tukipalveluiden palvelupäälliköksi nimettiin BBA Riitta Alajärvi-Kauppi, opetuksen tukipalveluiden palvelupäälliköksi KM Merija Timonen ja IT-palveluiden palvelupäälliköksi FM Markku Taipale. Tehtävät ovat määräaika-ajalle 1.8.2011–31.7.2014.

Palvelualueen päällikkö vastaa alueensa palveluiden organisoinnista ja tuottamisesta sekä toiminnan tuloksellisuudesta ja kehittämisestä yhdessä palvelukeskuksen johtajan kanssa.

Paula Yliniemi palkittiin

Rovaniemen ammattikorkeakoulun tuntiopettaja ja Lapin yliopiston jatko-opiskelija Paula Yliniemi palkittiin parhaasta suullisesta esityksestä kansainvälisessä simulaatioasian-tuntijoiden konferenssissa Granadassa Espanjassa kesäkuun alussa.

Yliniemi käsittelee esityksessään Bronfenbrennerin teorian ja simulaatio-opetuksen yhdistämistä, mikä mahdollistaa monikulttuurisen ja eettisen hoitotyön osaamisen varmistamisen ja vahvistamisen simulaatio-opetuksen avulla.

Vuosittainen SESAM-konferenssi järjestettiin nyt 17. kerran.

Paula Yliniemi valmistelee väitöskirjaa Lapin yliopistoon professori Heli Ruokamon ohjauksessa.

Elokuva tutkimusmatkasta Lappiin

Arktiset Tulet -dokumenttielokuvan tekeminen on ensimmäinen Pohjoisen kulttuuri-instituutin hanke, jossa keskeistä on oppilaitosten, opettajien ja opiskelijoiden välisten yhteistyömallien kehittäminen sekä erilaisten kulttuurien ja toimintatapojen kohtaaminen käytännön työssä.

Elokuvateossa yhdistyy Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun, Lapin yliopiston ja Ammattiopisto Lappian osaaminen taide- ja kulttuurialalla. Mukana toteutuksessa on myös Saamelaisalueen koulutuskeskus sekä kan-

sainvälisenä yhteistyökumppanina Versailles'n yliopisto.

Elokuva kertoo Ranskan kuningas Ludvig Filip I lähettämän retkikunnan tieteellisestä tutkimusmatkasta Lappiin vuosina 1838–1839. Retkikunnan oppaana toimi kirkkoherra Lars Levi Laestadius. Noin tunnin mittainen elokuva saa ensi-iltansa 16. marraskuuta 2011 Laestadiuksen juhluvuoden tapahtumassa Versailles'ssa.

Hankkeen rahoittavat Lapin ELY-keskus ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR).

Esteettömyys liikunta- ja luontomatkailussa

Lapin yliopiston ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun tekemän kyselytutkimuksen perusteella esteettömän liikunta- ja luontomatkailun markkinoinnissa on parantamisen varaa. Mm. nettisivuilta saa vain harvoin tietoa liikuntarajoitteisille suunnatuista palveluista. Kyselytutkimus Lapin matkailuyrityksille toteutettiin kevään 2011 aikana. Kyselyyn vastasi 86 yritystä.

– Vaikka suurin osa yrityksistä tarjosi matkailupalveluita erityisryhmille, niitä ei erikseen markkinoitu. Muun muassa nettisivuilta sai vain harvoin tietoa liikuntarajoitteisille suunnatuista palveluista, erikoistutkija Mikko Pehkonen sanoo.

Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että erityisryhmiin kuuluvat ovat kiitollista asiakaskuntaa, koska pienilläkin jutuilla voi saada aikaan suuria elämyksiä. Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että ikääntyvien ja erityisryhmiin kuuluvien asiakkaiden määrän kasvu tarjoaa lisämahdollisuuksia.

– Yritykset rakentavatkin palveluitaan niin, että palvelut ovat kaikkien käytettävissä eikä erityisryhmiin kuuluvia asiakkaita pyritä eristämään muista.

Suurin osa vastaajista koki yrityksen henkilöstöllä olevan tarvetta jatko- ja täydennyskoulutukseen. Koulutuksen sisältöinä esiin nousivat markkinointi ja myyntityö, asiakaspalvelu, matkailun tuotekehitys, ikääntyvien matkailun erityispiirteet, kestävä kehitys ja matkailu, sähköiset työkalut, verkottuminen sekä erityisesti venäjän kielen taidon kehittäminen.

– Kyselyä täydennetään parhaillaan yritys-haastatteluilla ja esteettömyysarvioinneilla. Tietoa tullaan hyödyntämään mm. matkailuyritysten henkilöstölle suunnattujen koulutuskokonaisuuksien suunnittelussa, Pehkonen sanoo.

Jorma Hemmi -kokoelma Lapin korkeakoulukirjastolle

Lapin yliopiston dosentti, filosofian tohtori Jorma Hemmi on luovuttanut matkailua käsittelevän kokoelmansa Lapin korkeakoulukirjaston Matkailu-yksikölle. Jorma Hemmi on ensimmäinen matkailusta Suomessa väitellyt henkilö ja alan uranuurtaja.

Jorma Hemmin lahjoittama kokoelma on laajuudeltaan noin 30 hyllymetriä kirjoja, erilaisia julkaisuja ja paperiarkistoa. Kokoelmaan kuuluu materiaalia mm. Suomen matkailupoliitiikan tavoitteista ja tehtävistä 1970-luvulla, matkailualan ensimmäinen Suomea koskeva valtakunnan tason kehittämisohjelma, ensimmäinen Pohjois-Suomea koskeva pro gradu -työ, ensimmäinen matkailualalla Suomessa julkaistu väitöskirja, aineistoa Suomen ensimmäisestä pujottelukilpailusta sekä ensimmäinen matkailun huomioiva virkistysaluetutkimus Suomessa.

Kokoelmaan voi tutustua Lapin korkeakoulukirjaston Matkailu-yksikössä Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutissa Rovaniemellä (Viirinkankaantie 1). Kokoelma luetteloidaan myöhemmin Lapin korkeakoulukirjaston Juolukka-tietokantaan.

LUKUVUOSI AVATTIIN TAITEEN JA TIETEEN HENGESSÄ

Lapin yliopiston 33. lukuvuoden avajaisen teemana oli taiteen ja tieteen vuorovaikutus. Teemaan liittyen avajaisissa kuultiin Lapin kamariorkesterin musiikkiesityksiä sekä professori Michael Meimariksen puhe tieteen ja taiteen yhdistämisestä digitaalisessa ilmaisussa.

Rehtori Mauri Ylä-Kotola käsitteli puheessaan mm. yliopiston varainhankintaa.

– Varainhankinta mahdollisti meille ainutkertaisen tilaisuuden kuunnella ympäröivää yritysmaailmaa sekä keskustella yritysten tarpeista ja odotuksista. Tiivistyneet suhteet ovat antaneet meille uusia näkemyksiä tulevaisuuden yhteistyöhön ja samalla vahvan palautteen siitä, että lappilainen yliopistokoulutus ja tekemämme työ Lapin kehittämiseksi nauttii laajaa arvostusta kumppaniemme keskuudessa, Ylä-Kotola sanoi.

Yliopistouudistuksen lisäksi Ylä-Kotola käsitteli puheessaan myös tulevaa ammattikorkeakoulujen hallintoa ja strategisia tavoitteita koskevaa uudistusta.

– Lapissa käynnistetty poliittinen innovaatio – yliopiston ja ammattikorkeakoulut kokoava korkeakoulukonserni – odottaa uudelta ammattikorkeakouluilta selkeää määrittelyä korkeakoulujen välisestä yhteistyöstä.

Ylä-Kotolan mukaan Lapin yliopisto on muuttunut vuosien saatossa kansalliseksi koulutus- ja tutkimuskeskittymäksi. Lapissa asuu alle neljä prosenttia suomalaisista, mutta Lapin yliopisto kouluttaa lähes neljänneksen Suomen juristeista ja kolmanneksen taiteellisen alan maistereista.

– Tulevaisuudessa yliopisto pyrkii vahvan kansallisen koulutus- ja tutkimustehtävänsä ohella yhä kansainvälisemmäksi. Luontevana suuntana on asema Euroopan unionin arktisena yliopistona. Globalisaatio murtaa perinteistä kansallista keskus–periferia-ajattelua. Pohjoisuus ja arktisuus ei merkitse enää periferiaa tai syrjäseutua, vaan se on alettu nähdä yliopiston voimana.

Lapin yliopisto on paitsi tiede- myös taideyliopisto, mikä antaa Ylä-Kotolan mukaan tutkimuksen strategiaan kärkiin oman lisänsä.

– Aalto-yliopisto ja fuusion kautta seuraavalla hallituskaudella oletettavasti perustettava tuleva Suomen taideyliopisto eroavat selkeästi Lapin yliopistosta. Aalto-yliopisto ja Lapin yliopisto edustavat taideyliopistokentällä sovellettuja taiteita: Aallossa liikeideana on taiteen kaupallistaminen, kun taas Lapissa toimitaan taiteen, hyvinvoinnin ja luonnon vuorovaikutuksen pohjalta, Ylä-Kotola totesi.

Koulutus tietoteknisessä maailmassa

Avajaisen juhlapuhuja, professori Michael Meimaris Ateenan yliopiston viestintä- ja mediatieteiden tiedekunnasta luotasi digitaalisen tarinankerronnan historiaa 1960-luvulta tähän päivään. Oman digitaalisen tarinansa kautta hän toi esiin sen matkan, jonka seurauksena elämme nykyisin ympärivuorokautisessa tietoteknisessä maailmassa.

Professori Meimaris haastoi pohtimaan syvällisesti ja monitahoisesti niitä seurauksia, joita uusien teknologioiden käyttöönotto voi aiheuttaa.

– Vielä tänäkin päivänä on syytä pohtia Norman Cousinsin vuonna 1966 esittämää kysymystä siitä, ”tekeekö tietokone ihmisille helpommaksi vai vaikeammaksi tuntea itsensä, määrittää todelliset ongelmansa, reagoida kauneuteen, löytää riittävästi merkitystä elämänsä ja tehdä maailmasta entistä turvallisempi”. Tässä tietoteknisessä maailmassa ainoa vastaus kysymyksiin ja ainoa toivomme tulevaisuudelle on koulutuksessa, professori Meimaris totesi.

Huomio ensimmäiseen opiskeluvuoteen

Lapin yliopiston ylioppilaskunnan hallituksen puheenjohtaja Hannu Mällinen kritisoi puheessaan työurakeskustelussa esitettyjä näkemyksiä, joiden mukaan opiskelijoiden tulisi siirtyä nopeammin toiselta asteelta yliopistoi-

hin ja ammattikorkeakouluihin ja valmistua korkeakoulusta entistä ripeämmin.

– Yhteiskunta ja vinoutuva huoltosuhde patistavat mahdollisimman ripeään ja päämäärätietoiseen toimintaan, mistä voi seurata alanvaihdoksia ja pahimmillaan päämäärätöntä haahuilua. Toisaalta välivuosi voi parhaimmillaan jalostaa näkemyksiä ja ohjata oikeaan suuntaan, joten on vaikea arvottaa välivuoden merkitys vain ajanhauskauksena ja yhteiskunnan resurssien tuhlaamisena, Mällinen pohti.

Mällinen siteerasi puheessaan myös Suomen ylioppilaskuntien liiton kannanottoa, jossa on kiinnitetty huomioita ensimmäisen opiskeluvuoden tärkeyteen.

– Tutkimusten mukaan kaksi kolmasosaa opiskelijan oppimisesta tapahtuu kahden ensimmäisen opiskeluvuoden aikana. Onkin hälyttävää, että vain vajaa puolet opiskelijoista keskustelee ensimmäisen puolen vuoden aikana opettajan kanssa opintojen sujumisesta, kiinnostavista tieteellisistä aiheista tai tulevaisuudensuunnitelmistaan, Mällinen sanoi.

Lopuksi Mällinen kiitteli Lapin yliopistoa siitä, että se pitää opiskelijoita ja opintojen ohjausta erityisessä arvossa. Tänä syksynä yliopisto on panostanut mm. opettajatuutorointiin ja siinä havaittujen hyvien käytänteiden levittämiseen.

– Menestyvän yliopiston salaisuus on aktiiviset ja sitoutuneet opiskelijat, Mällinen totesi.

Akateemista pullonpyöritystä

Lapin yliopiston tutkijakoulu järjesti lukuvuoden 2010–2011 aikana tohtoriopiskelijoille suunnatun kurssin Creative Process in Scientific Writing. Ryhmää veti aluksi politiikkatieteiden yliopistonlehtori Elina Penttinen, jonka jälkeen vetovastuun ottivat politiikkatieteiden yliopisto-opettaja Laura Junka-Aikio ja politiikkatieteiden yliopistonlehtori Petri Koikkalainen.

Kaikkein ensimmäiseksi ryhmä lähti lenkille syksyiseen sateeseen. Ryhmätoimintaan sitouttavan fyysisen liikkumisen tarkoituksena oli luoda liikettä myös pään sisälle. Tämän jälkeen ryhmä sai kotitehtäväksi kirjoittaa päivittäin kiitollisuuspäiväkirjaan ja johdantoa englanninkieliseen artikkeliin.

– Ensimmäisenä iltana tuijotin tyhjää sivua ja sain kirjoitettua yhden lauseen. Seuraavan viikon aikana sama toistui joka ilta. Olin jo luovuttamassa, kunnes viikon kuluttua asiat loksahdivat kohdalleen ja tekstiä syntyi kokonainen sivu yhdeltä istumalta. Tämän jälkeen englanniksi kirjoittaminen ei ollut enää vaikeaa. Ymmärsin oppineeni, miten päänsisäisiä lukkoja avataan. Minulla siihen tarvittiin ryhmän tuki, riittävä painostus ja aikataulu, sanoo ryhmän jäsen, sosiaalityön tutkija Laura Tiitinen.

Laura Tiitisen mukaan olennaisinta ryhmän kirjallisten tuotosten kommentoinnissa oli positiivisuus ja kunnioitus.

– Kokeilevan tekstin tuottaminen ja omien rajojen kokeilu tuntui turvalliselta, sillä olimme sopineet, että emme hauku toistemme keskeneräisiä töitä. Nostimme kirjoituksista esille hyviä puolia, joita vahvistamalla teksti parani edelleen. Onkin toivottavaa, että toisten tekstejä kommentoidaan positiivisuuden lähtökohdista, sillä jyrkän negatiivinen palaute voi lamaanuttaa kirjoittajan. Tekstin kehittämiskohteet voidaan tuoda esille myös positiivisessa hengessä. Kyse on tavasta, jolla palaute annetaan, Tiitinen sanoo.

Ympäristösosiologian tutkija Mirja Vihersalo kertoo oppineensa ryhmässä erityisesti sen, mikä voima positiivisuudella on kirjoittamisessa ja luovassa ajattelussa.

– Jo pienistä kirjoituksen etenemisen askelista kan-

nattaa olla tyytyväinen. Kirjoitan edelleen kiitollisuuspäiväkirjaa, ja minulla se toimii edelleen myönteisen ajattelun lisääjänä ja mielialan kohottajana. Kiitollisuuspäiväkirja helpottaa tutkimustyöhön liittyvää, keskeneräisyydestä ja epävarmuudesta aiheutuvaa stressiä, Vihersalo sanoo.

Sosiologian tutkija Janne Auttolle kurssi ja erityisesti sen opetusmenetelmät auttoivat saamaan paperille omia ajatuksia ja omaa ääntä ilman, että akateemisen kirjoittamisen konventiot ja lähdekirjallisuus hallitsivat tekstiä liiaksi.

– Akateemisen kirjoittamisen sääntöjä ja tapoja tulee kunnioittaa, mutta niiden ei saa antaa liiaksi rajoittaa tieteellistä kommunikointia. Säännöillä voi jopa leikitellä, Autto sanoo.

Ryhmän ilmapiiriä vapautti myös se, että opetus ei järjestetty yliopistolla vaan luonnon helmassa. Työskentely tapahtui kammassa, mökeillä pirttipöydän ääressä tai metsätiellä kävellessä.

Opetusmenetelminä ryhmässä käytettiin mm. rentoutumis- ja mielikuvaharjoituksia, oman kirjallisen tekstin esittämistä piirtämällä, teksteistä keskustelua viinilasillisen ja hyvän ruuan äärellä sekä pullonpyöritystä. Pullonpyöityksessä se, jonka kohdalle pullon korkki osoitti, kertoi esimerkiksi kaikkein noloinnan kokemuksensa yliopistolla, pohjimmaisena syynä tutkimuksen tekemiselle tai paljasti jotain muuta itsestään tutkijana tai opettajana. Tunnelma ryhmässä keveni kertaheitolla, kun oli lupa olla hassu.

Vihersalon ja Autton mielestä eri opetusmenetelmiä ja luovuutta voisi lisätä kaikkeen opetukseen, jossa kirjoittaminen ja suullinen esittäminen ovat keskeisessä asemassa. Laura Tiitinen toivoo pystyvänsä hyödyntämään ryhmästä saamia kokemuksia myös omassa opetuksessaan joskus tulevaisuudessa.

– Kurssi antoi minulle valtavasti itseluottamusta kirjoittajana. Kiitos siitä kuuluu Lapin yliopiston tutkijakoululle, muille ryhmäläisille ja ryhmän ohjaajille, Tiitinen sanoo.

Laura Tiitinen, Mirja Vihersalo ja Janne Autto

Yliopisto kiinnostaa vaihtareita

CIMOn kokoamien tietojen mukaan Lapin yliopisto vastaanotti vuonna 2010 Suomesa eniten kansainvälisiä vaihto-opiskelijoita suhteessa aloittaviin opiskelijoihin. Kansainvälisten vaihto-opiskelijoiden määrä suhteessa aloittaviin uusiin opiskelijoihin nousi Lapin yliopistossa viime vuonna 34,7 prosenttiin. Lapin yliopistossa oli viime vuonna yhteensä 221 vaihto-opiskelijaa (yli 3 kk) ja yliopistossa aloitti opintonsa 637 uutta opiskelijaa.

Lapin yliopiston kansainvälisten asiain päällikkö Outi Snellman ja kansainvälisten asiain suunnittelija Jaana Severidt kertovat, että opiskelijoilta saadun palautteen perusteella kansainvälisiä opiskelijoita kiinnostavat erityisesti Lapin yliopiston pohjoiseen sijaintiin liittyvä profiili ja siihen perustuva kansainvälinen opetustarjonta.

– Lisäksi myönteistä palautetta ovat saaneet yliopistomme vakiintuneet kansainväliset opiskelijapalvelut, kuten tuutorointi, orien-

Valokuva: Irma Varrio

taatio ja ystäväperhetoiminta. Yliopistoamme pidetään pienenä, hyvämaineisena sekä kansainvälisenä kampuksena, jonka viesti kulkee vaihto-opiskelijoiden mukana kotiyliopistoon, Snellman ja Severidt sanovat.

Vaihtoon lähtevien opiskelijoin suhteen Lapin yliopisto sijoittui keskitasolle. Lapin yliopistosta kansainvälisen vaihtoon lähteneiden suhde suhteessa aloittaviin opiskelijoihin oli viime vuonna 24 prosenttia.

Tutkijan niksipurkki -palstalle kerätään käytännöllisiä ja hauskoja vinkkejä tutkimuksen edistämiseksi. Lähetä tutkimuksen tekoon liittyvät niksisi Laura Tiitiselälle: etunimi.sukunimi@ulapland.fi.

Eikö kirjan sivu pysy auki, kun yrität kirjoittaa kirjasta saamiasi ajatuksia tietokoneella?

Hanki keittokirjatelne ja aseta kirja telneeseen näppäimistösi viereen. Näin kirja pysyy auki oikealta sivulta, eikä tärkeä ajatus katkea kirjan sivujen kanssa taistelemiseen.

Lykkäätkö kirjoittamisen aloittamista? Etkö ole tyytyväinen päivän työhösi?

Tilaa itsellesi joka-aamuinen kannustusviesti sähköpostiin sivustolta www.750words.com. Viestissä kerrotaan "Hei I think you should write 750 words today". Sivustoon kirjaudutaan omilla tunnuksilla, josta avautuu joka päivä uusi valkoinen paperi, johon kirjoittaa. Ohjelma laskee koko ajan sanoja ja kertoo, kun päivittäinen sanamäärätavoite on saavutettu. Kirjoittamansa tekstin voi kopioida tekstinkäsittelyohjelmaan. Oman päivittäisen tavoitteen asettaminen ja saavuttaminen lisää kirjoittajan tyytyväisyyden tunnetta.

TUTKIJAN NIKSIPURKKA

Onko lukemisen ja kirjoittamisen kynnyks korkealla, kun edellisestä kirjoitusrupelmasta on jo aikaa?

Lukeminen ja kirjoittaminen edistyvät, kun lämmittelet ensin. Fiilistele lukemalla jonkun muun kirjoittamaa, helpohkoa tieteellistä tekstiä. Aiheen ei välttämättä tarvitse olla juuri omaan tutkimusaiheeseen liittyvää, vaan se voi olla jotain ihan muuta. Helpostakin tekstistä syntyy usein ideoita omaan tutkimukseen. Tärkeintä on kuitenkin päästä jälleen kirjoittamisen makuun ja saada kiinni tieteellisen kirjoittamisen tyylistä.

"Hei I think you should write 750 words today"

Valtion viholliset

Mitä yhteistä on erilaisilla autoritaarisilla järjestelmillä, vaikkapa neuvostokommunismilla, natsi-Saksalla ja islamilaisella Saudi-Arabiassa? Ne ovat kaikki olleet tavattoman kiinnostuneita tutkimuksesta. Tai ainakin siitä, että tutkimus palvelee oikeita tarkoituksia. Ilman tätä oikeaa tarkoitusta tutkimuksella ei ole ollut olemassaolon edellytyksiä.

Neuvostoliitossa tutkimuksen taso oli eittämättä korkea joillakin aloilla, esimerkiksi sota- ja avaruusteknologiasa. Yhteiskuntatieteet olivat puolestaan “teologiaa”, jonka tehtävänä oli valikoivalla otteellaan määrittellä oikeanlaisen poliittisen ideologian ja toiminnan sisältö.

Natsi-Saksassa erityisen kiinnostuksen kohteena oli rotututkimus, jolla pyrittiin perustelevaan ja tekemään hyväksyttäväksi kansanryhmien synnynnäinen eriarvoisuus.

Rotuoppi oli pohjustamassa luontevalla tavalla juutalaisiin kohdistuvaa joukkomurhaa. Jotta ihminen voi vihata ja olla valmis kylmästi tappamaan toisia ihmisiä, siihen tarvitaan pitkälistä tiedollista manipulaatiota, johon tieteelliseksi esitetty tieto on monet kerrat kiedottu.

Saudi-Arabia on islamiin nojautuva valtio, jossa öljyrahat ja uskontoon perustuva ideologia ovat tehneet tutkimuksen “tarpeettomaksi”. Taloudellinen turva yhdistettynä tiukan linjan uskonnollisuuteen on luonut henkisen umpion, jossa erityisesti sosiaalitieteellinen tutkimus näyttäytyy yhteiskunnallista järjestystä uhmaavana loisena.

Tutkimuksen ohella autoritaaristen järjestelmien kiinnostus on liittynyt myös taiteeseen. Taiteen on pitänyt kuvastaa oikeita ideologioita ja moraalisia arvoja. Rappiolliseksi luokiteltu taide on ollut näille järjestelmille vihollinen, jonka avulla on pystytty määrittämään kansakunnan kannalta arvelluttavat ja ei-toivotetut ainekset.

Tieteiden ja taiteiden valjastaminen järjestelmän palvelukseen on siis ensimmäisiä askelia kohti suljettuja ja autoritaarisia ideologioita. Prosessiin liittyy muun muassa väärin tiede- ja taidemuotojen vähättely ja arvon kieltäminen, oikeiden sisältöjen määrittäminen sekä avoimen ja moniarvoisen keskustelun tukahduttaminen.

Edellä mainitut järjestelmät ovat tarpeeksi pitkälle kehittyessään ottaneet myös tiukemmat otteet käsiinsä. Tutkijoiden ja taiteilijoiden vainot ovat olleet arkipäivää niin neuvostokommunismissa, natsi-Saksassa kuin islamistisessa Saudi-Arabiassa. Autoritaaristen ideologioiden pahimpia vihollisia eivät olekaan vihollisotilaat, vaan ihmiset, joilla on terävä kynä tai luistava sivellin.

Ottamatta tässä yhteydessä kantaa ei-autoritaaristen yhteiskuntien toimintatapoihin suhteessa tieteesiin ja taiteisiin, autoritaariset järjestelmät ovat olleet näennäisistä ideologisista eroista huolimatta varsin yhdenmukaisia suhteessaan tieteesiin ja taiteisiin sekä niitä harjoitaviin ihmisiin. Niistä piirtyvä kuva on pelottava.

Meillä on paljon historiallista ymmärrystä, miten autoritaariset hallinnot tai siihen suuntaan pyrkivät ideologiset suuntaukset toimivat suhteessa “vähempiarvoisiin” tai “väärin” toimintoihin. Tälle ymmärrykselle on lisääntyvässä määrin tarvetta myös nykyisessä maailmassa. Joukkomurhaaja Breivik ei ollut yksin.

Avoimia luentoja ja tapahtumia

1.10.2011

Innostu oppimaan -messut

Klo 11.00–15.00, Sampo-keskus, Rovaniemi

Valtakunnallisen elinikäisen oppimisen ja ohjauksen viikon tapahtuma Rovaniemellä. Mukana Lapin yliopiston avoin yliopisto.

5.10.2011

Ikääntyvien yliopiston luento:

Inhimilliset voimavarat hyvälle elämälle

Klo 14.00–16.00, Fellman-sali

Professori, KT Kaarina Määttä, Lapin yliopisto

18.11.2011

Ikääntyvien yliopiston luento:

Psyykinen hyvinvointi ja mielialaongelmat vanhuudessa

Klo 14.00–16.00, Esko ja Asko -sali

Vanhempi tutkija, FT Marja Saarenheimo, Vanhustyön keskusliitto

14.12.2011

Ikääntyvien yliopiston luento:

Lars Levi Laestadius – Yksi mies, seitsemän elämää

Klo 14.00–16.00, Fellman-sali

Emeritusprofessori, FT Juha Pentikäinen, Helsingin yliopisto

Lisää ajankohtaisia
tapahtumia
nettisivuillamme:

www.ulapland.fi/tapahtumat

S U O M E N K U L T T U U R I R A H A S T O

VUODEN
2012
APURAHAT

APURAHAT

Suomen Kulttuurirahaston apurahat myönnetään yksityishenkilöille, työryhmille ja yhteisöille suomalaisen kulttuurin edistämiseen. Apurahat on tarkoitettu jatko-opintoihin ja tutkimustyöhön kaikilla tieteen aloilla sekä taiteelliseen työskentelyyn, myös koko vuodeksi. Henkilökohtaista, kokovuotista apurahaa on mahdollista hakea myös kolmeksi vuodeksi.

Tänä vuonna ensimmäistä kertaa kaikilla taiteen aloilla voi hakea uutta **Katapultti-apurahaa**. Tavoitteena on, että rahoitetut hankkeet johtaisivat alan tai sen toimintaedellytysten merkittävään vahvistumiseen tai vähemmälle huomiolle jääneen taidealan näkyvyyden ja aseman pysyvään paranemiseen. Katapultti-apurahoja voidaan vuonna 2012 myöntää 1-2, yksittäisen hankkeen kokonaisrahoitus voi olla enintään 200 000 euroa ja kesto enintään kolme vuotta.

Lisätietoja osoitteessa: www.skr.fi/apurahat/katapultti

Lisäksi tuetaan kulttuuripoliittisesti merkittäviä hankkeita, jotka edellyttävät tavanomaista suurempaa rahoitusta.

Erityisapurahoina myönnetään myös kaksivuotisiin **tieteen työpajoihin** 1-2 apurahaa. Apurahan suuruus on 100 000 euroa vuodessa. Lisäksi jaetaan yksi tai useampi 22 000 euron **Eminentia-apuraha**.

APURAHAN HAKEMINEN

Kulttuurirahaston keskusrahaston apurahojen hakuaika on **1.-31.10.2011**. Haku tapahtuu verkkopalvelussa osoitteessa www.skr.fi/apurahat/apurahanhakija.

Käsittäväksi otetaan hakemukset, jotka on toimitettu ajoissa Kulttuurirahastoon sekä verkkopalvelussa että sieltä tulostettavana, allekirjoitettuna paperitulosteena. Tietosisältöjen tulee olla yhdenmukaiset.

Viimeisen hakupäivän kotimaan postileima hyväksytään. Ulkomailta tulevien hakemusten tulee olla Rahastossa viimeiseen hakupäivään mennessä. Hakemuksen voi myös toimittaa Kulttuurirahaston toimistoon, Bulevardi 5 A 13, 00120 Helsinki, viimeistään maanantaina 31.10. Käsittäväksi ei oteta faksilla tai sähköpostilla lähetettyjä hakemuksia.

Apurahahakemusta tukevat lausunnot annetaan ensisijaisesti verkossa osoitteessa: www.skr.fi/lausunnonantaja.

Myönnetystä apurahasta ilmoitetaan saajalle helmikuun alussa. Apurahat julkistetaan vuosijuhlassa 27.2.2012, minkä jälkeen ne ovat nähtävissä Rahaston kotivuilla. Kulttuurirahasto ei perustele apurahapäätöksiä.

Post doc -tutkimukseen ulkomailta haetaan apurahoja säätiöiden yhteisen apurahapoolin kautta. Lisätiedot: www.postdocpooli.fi